

1.
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.

23
80

1660, 3

D. B. I.
**DE EO QVOD CIVITAS
EGIT.**

In incluta Argentoratensi Academia
P R A E S I D E
JO. HENRICO BOECLERO,
Historiarum Professore ordinario.

publice
more Academico
respondebit
JOHANNES ZECHIUS, Ulmenfis.
d. 19. m. Januarii.

ARGENTORATI,
Typis FRIDERICI SPOOR:

ANNO M. DC. LX.

Handwritten notes on the left edge of the page, including 'D.' and 'so'.

P. T. I.
DE BO QVOD CIVITAS

In iudicio Argentoratorum

JOHANNES BOECKLINO

JOHANNES RECHTER

FRIDERICI SPOR

ANNO 17 DE LX

A
I

Prin
fum
di g
men
na,
tine

diffi
atti
ma
mo
fum
equ
ipfu
men

βητο
την
dispo
pau
πὸ
τυπε
λοντ
ἀλλο
λὰ
diffi

F.
D. O. M. B. I.

De

ACTIS CIVITATIS.

DE eo, quod Civitas egit, quæsitum

omni tempore esse, *Philosophus* testatur; neque deducta in hunc diem ignorare nos experientia finit.

Acta Civitatis non minus licebit dicere, quàm *acta Principis, acta Syllæ, Casaris*, aliorum; qui potestate sibi debitâ, aut sumptâ, auctores actoresq; fuerunt rerum, de quibus hoc loquendi genus exaudiendum est. Nam, quod *Actorum* vocabulo commentarios indicare solent, ubi *acta Senatus, acta populi, acta diurna, acta judiciorum* signantur, nostram ad rem nihil nunc at-

Lips. Excurs. ad 5.
A. Tac.

tinet. Intricavit haud parum nobilissimam disputationem, latè diffusus error, quo plerique, quicquid *Aristoteles* in civili doctrina attingit, non ultra, quàm ipse differit, sibi requirendum existimant: quasi vel absolutæ essent, atque pertractatæ omnes ejusmodi disquisitiones; vel non amplius, quàm exempla fortè assumpta significant, tota argumenti ratio pateret. Quod summo equidem illi viro, qui specimen civilis doctrinæ non corpus, & id ipsum non explanata, sed oblecta ratione voluit exhibere, in mentem nunquam venisse, arbitrari fas est.

Bis proponit hanc dubitationem *Philosophus*: νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πράξιν. οἱ δ' ἕτι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν, ἢ τὸν τύραννον. Nunc enim de hac re disputant: alius quidem, civitatem hoc egisse; alius, non civitatem, sed paucos aut tyrannum egisse dicentibus. Et postea, ἀπορῶσι γὰρ τινες, πῶς ἢ ἡ πόλις ἐπραξε, καὶ τότε ἔχῃ ἡ πόλις. οἷον ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος γένηται δημοκρατία. τότε γὰρ ἔτε τὰ συμβόλαια ἐνίοι βέλονται διαλύειν, ὡς ἐ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τοῦ τυράννου λαβοῦντες. ἔτι ἀλλὰ πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἐνίας τῶν πολιτῶν πρὸ κράτειν ἔσας, ἀλλὰ ἴσθι διὰ τὸ κοινῆ συμφέρον. Qui locus non simplicem habet difficultatem: neque sincerus videtur, quod jam non nemini

3. Polit. c. 1.
S. 2. al.
ed. 1. 2. 3.

A notatum

notatum video. — Mireris tamen, quàm securè, & interpretes & commentariorum scriptores, inoffenso scilicet pede transcurrant. Certè non hærent postrema prioribus. Omissum ergo aliquid fuerit, aut legendum, si eruditis placeat, mutato numero: *ὡς ἐνίας τῶν πολιτῶν τῷ κρατεῖν ἔστι, ἀλλὰ ἐστὶ διὰ τὸ καιρῶν συμφέρον.* Uno ostendit exemplo, cùm multa sint, & subtiliter exequenda, ut postea apparebit, quando huic quæstioni locus sit: ubi nimirum populare imperium paucorum dominationi, aut vnus tyrannidi successit. queri enim tū, an pacta conuenta ab vno illo aut paucis inita, etiam mutato statu, teneant ciuitatem siue populum? Atque hic quidem rationem dubitandi adducit. postea autem, in alium locum differt rem totam: *Ἐὶ δὲ δίκαιον διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν μεταβάλλῃ πολιτείαν ἢ πόλιν, λόγῳ ἑτέρῳ.* Ita enim acceperim hunc locum, ut in alia huius generis disputatione paulò ante: *εἰς ἄλλον καιρὸν χρήσιμῳ ἢ σκέψις.* quando nimirum de eiusmodi mutationibus, & quæ inde consequantur, agendum erit. Aliter *Grotius*: contra quem non leuia sunt, quæ afferri possunt.

*de I. B. 2,
9, 8.*

*Cl. Felden.
in Analys.
Pol. Arist.
l. 27. ff. de
reb. cred.*

Sicut nec illos audire hic possumus, qui ad solas res creditas exemplum Aristotelis trahunt, & auctoritate *Mipiani* utuntur, in quantum ciuitas mutui datione obligari possit. Res enim clamat ipsa, per omne argumenti ciuilibus genus, hanc disputationem non modo posse, sed solere produci. Neque frustra adiecerat *Philosophus*: *ἔτ' ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.*

*Introduc.
in Polit.
Aristot. c.
p. 597.*

Ut taceam, Ciuitatis appellationem accuratius hic ab *Aristotele* accipi, de societate perfectâ, & sui juris, rebus ad benè vendendum necessariis instructâ, ordineque imperandi & parendi distinctâ. Non enim verum est, quod multi scribunt, ciuitatem esse materia instar, cui res publica sit pro anima. Ciuitas enim significat totum quid: sicut animal significat integram substantiam animatam. Libenter vtor verbis doctissimi *Conringii*: quorum veritas, tum ex infinitis Aristotelis locis, tum ex hac ipsa disputatione, quæ primam libri tertii partem constituit, demonstrari potest. Eodem pleno significandi genere, *Respublica* veteribus dicitur: Nos vtroutro hic vtemur, nihil in partes dissectum, aut aliunde suspensum, sed perfectam, libertatisque & imperii compotem societatem civium intelligemus. Interim

Interim præclare est ab *Aristotele* notatum; pendere hanc de actis à ciuitate, quæstionem, ab altera illa; *quando ciuitas eadem, aut alia, sit dicenda?* Ἐοικε δὲ οἰκῆος ὁ λόγος εἶναι τῆς ἀπορίας ταύτης, πῶς ποτε χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἑτέραν. Verum, quemadmodum ista se invicem iuvent illustrentque, in ipsa suscepti argumenti designatione cognoscetur: ad quam, præmissis, quæ videbantur viam patefactura, contendendum est.

Quoniam ergo, ut dictum est, Ciuitatem nunquam hic de multitudine, quæ nihil aliud, quàm multitudo est, sine ordine & spiritu illo, vnde perfectio societatis hujus vnicè repetenda intelligitur, accipimus; satis apparet, id demum Ciuitatem egisse, quod à constituto semel statu, tanquam à causa, proficiscitur: sicut in singulari imperio, is qui jure regio est; in Aristocratia, optimates; in populari imperio, populus; in mixto statu, pro ratione & portione summæ potestatis participandæ, qui consortes sunt Imperii, ciuitatis jure & vi agere dicuntur. Etiam tùm, cum per legatos & curatores, tanquam publici hujus juris ministros, in quantum ejus rei idonea est significatio facta, res geritur.

Valente igitur, ut institutus est, statu, vix locus esse videatur huic dubitationi, an Ciuitas egerit: nec esset forte, si æqualius se res humanæ & constantius haberent; aut doctrina ciuilis decretis potius sapientiæ, quàm opinione hominum ac libidine, semper vigeret. Verùm, quàm non sint levis momenti, quæ hic quoque disputantur, postea cognoscetur.

Conspectiora interim sunt, quæ mutato statu dubitantur. Quare & *Aristoteles*, tantâ necessitudine, nostræ quæstioni, illam alteram devinxit: *quando sit eadem ciuitas dicenda, aut alia?* Obsequimur hæctenus Philosopho, ut mutationes, quæ ciuitatibus eueniunt, paulo subtilius persequamur, & ad singulas partes, exempla susceptæ disputationis subjiciamus.

Mutationes autem accidunt, *alia* quidem ciuitate manente eadem: *aliis* efficitur, ut ciuitas non sit eadem: rursus *aliis*, ut non sit ciuitas, siue ut desinat esse ciuitas.

In primo genere mutationum, occurrit dubitatio Aristotelica; *an mutata reipublica formâ, eadem sit dicenda ciuitas?* si regnum

4.

3. *polit.* 2. Responsionem *Aristotelis*, quod *mutata Reip. forma, non eadem sed alia sit dicenda civitas*, securè arripiunt adornantque Interpretes: oblit, ut arbitror, formas, de quibus Philosophus loquitur, *accidentales* esse; civitatem autem, ut eadem sit, non debere Monarchiæ, Aristocratix, & sic deinceps; sed essentiali formæ, i. e. ordini imperandi & parendi, siue imperio, siue Majestati (eodem enim hæc recidunt) nondum ita consideratæ, ut in uno aut pluribus existit. Quod discrimen neglectum, omnem hunc locum

2. *B.* 2, 9, 8, tricus implevit. Contra Aristotelem *Hugo Grotius* rectè quidem pronuntiavit, *eandem esse civitatem Romanam sub regibus, Consulibus, Imperatoribus; neq; referre ad hanc quæstionem, quomodo gubernetur civitas, regione, an plurium, an multitudinis imperio*: Sed distinctio, quæ subicitur, vel idem dicit, quod paulo ante diximus; atque tum omnino clarius debuisset proponi: vel difficultatem difficultate sanare instituit; sicut in sequentibus, *de diversa Jureconsulti & Politici consideratione*, fieri, non immeritò conqueritur *Cl. Feldenus*.

Locus fuit huic deliberationi, cum expulsis Roma Regibus, forma civitatis mutata esset. Ibi enim quidam populi pacem & fœdera cum Romanis, adhuc sub regno agentibus, facta, non servari oportere censebant iisdem in libertate constitutis. Quæ res cum in Sabinis etiam ageretur, repertus est *Claudius* prudentiæ & fidei laude præstantissimus vir, qui tam importuna censesentes coarguit, idemque fœdus ac cum iisdem factum vim suam merito obtinere ostendit, ut auctor est *Dionysius Halicarnassensis*.

lib. 3.

Aristotelis exemplum hoc est: *Si civitas ex tyrannide, aut oligarchia, in libertatem & populare imperium pervenerit, an tum convulsiva pacta conventa, sed & alia tyranni, aut paucorum dominantium acta, servare oporteat civitatem liberam?* qui negabant, his rationibus utebantur: primo, quæ tyrannus, aut pauci illi egerant, non egit civitas, quæ tantum ex factis suis obligatur. Quod si quis hinc respondisset, etiam tali statu, ubi unus aut paucorum dominatio obtineret, esse civitatem, neque nisi ejus nomine censeari a

ejuscemodi

hujusmodi oportere: hoc illi negatum ibant, & civitatis rationem hoc sine terminabant, si ad communem omnium utilitatem omnia referrentur: ubi aliter sit, non jus, non nomen reipublica, sed vim solum & potestatem superesse, contendentes. Quæ interpretatio Aristotelici loci, præsertim exemplo Tyrannidis & Oligarchiæ convenit, quas ad eò & timebant & despiciebant Græci, ut reipublicæ aut civitatis nomine, statum talem non dignarentur. Libertatis enim, & popularis imperii studiosæ nationi, non aliunde, quàm ab isto duplici genere periculum videbatur imminere. Nam quod doctissimus Piccartus putat, hoc eos velle, *quæ in Com-
si in tali civitate respublica gemina viderentur, vna quæ proprium mentar.
spectaret commodum & suum, sc. Tyranni & Oligarchicorum; altera polit. Arj.
quæ commune commodum haberet, popularis videlicet; hujusque stot. 3. 3.* tantum non illius acta pro ratis habenda: stare non potest, aut verbis Philosophi, non distortis, convenire. Et de prima quidem illa ratione, quàm non sentiat magnificè Philosophus, ex multis Politicorum locis abunde demonstratur. Altera igitur ratio, qua nitebantur illi disputatores, hæc videtur esse: *Etiamsi concederetur civitatem id egisse, quod in Tyrannide aut Oligarchia actum est, à Democratia tamen, quæ successit, exigi non potest, ut seruetur. alia enim jam est civitas: à qua reposci non debet, quod alia egit.* Non rejicit prorsus & statim Aristoteles, quod de alia civitate allatum erat: sed quomodo illa ratio soleat ac possit declarari, amplius ostendit. Id tamen non obscure declarat, neutra ratione obtineri, quod illi velint. Primæ enim rationi facilè opponi, quod repugnet, exemplum posse: *Non est civitas, aut non egit civitas, ubi non referuntur omnia ad communem utilitatem. Annon enim in Democratia quoque hoc accidere potest? Si ergò Democratia τὸ κεραιὴν ἔτα, ἀλλ' ἔδία τὸ κοινὴν συμφέρον, aliquid egerit, an negabunt, civitatem egisse? quod utiq; optimates, aut quicumq; successerint, in talè causa, ambabus manibus apprehenderint.* In altera ratione, etiamsi largiretur aliquis, non esse eandem civitatem, ab hac mutatione (quod tamen accuratè loquentes nunquam dederint, ut antedictum est) conventiones tamen servandas esse, de quibus hic quaeritur, alibi & aliunde ostendi posse, non obscure Philosophus indicat. Quarunt itaque Interpretes: unde hoc demon-

strari quæat? Et alii quidem alia afferunt; exemplisque vtuntur interdum, parum huc pertinentibus. Liceat & mihi expromere, quod sentio. Omnino hîc distinguere oportet, quæ cum alia ciuitate Tyrannus aut pauci egerint, & quæ in sua ciuitate constituerint. In hæc enim ciuitati plus juris esse, quàm in illa, dubio carere, arbitror. Pactum conuentum erat τῶν τριάκοντα siue eorum, qui oligarchiam Athenis gerebant, cum Lacedæmoniiis, de pecuniis creditis. Nam triginta illi, in quorum manu respublica erat, pecunias publico nomine sumferant à Lacedæmoniorum ciuitate mutuas. Interim accidit mutatio, qualem *Aristoteles* ponit: ut à paucorum potestate ad populum recideret respublica. Reposcebant Lacedæmonii per legatos pecuniam, jure merito. obtendere poterant Athenienses mutationem ciuitatis, facinora triginta virorum, & expetendas ab ipsis pœnas. id quod in ἔργῳ ἀμνησίας exceptum & reservatum erat. neque adeo defuerunt, qui dicerent, à triginta viris, qui his pecuniis contra cives in Piræo vsi erant, repetendum hoc nomen. Alii autem de communi ciuitatis exsolvi, æquum censebant. atque horum valuit sententia apud Athenienses. Judicarunt enim, hæc pacta conuenta, non ciuili lege aut formulis tantum tuenda, sed ipso naturæ dictatu, ad immobiles magnæ illius & infinitæ societatis humani generis leges exigenda esse. Fidem enim fundamentum uniuersæ justitiæ, non tam in hoc aut illo cœtu, quàm in ciuitate humani generis, habendum. Neque aliud in animo *Demosthenes* habuit, cum hoc factum laudat: φασὶ τὸν δῆμον ἐλέγχειν συνεισηνεγκῆν αὐτὸν ἢ μεταχεῖν τῆς δαπάνης, ὥστε μὴ λῦσαι τῶν ὁμολογημένων μισθῶν. Ferunt, populum maluisse per se conferre impensas, quàm de pactis conuentis quicquam non impleri. Et mox Athenienses alloquens: τότε μὲν τοῖς ἡδικοῦσιν ὑμᾶς ὑπὲρ τῶ μὴ ψεύσασθαι τὰ χρήματα ταῦτα εἰσφέρειν ἠδελήσατε. Et tum quidem etiam illis, qui injurii in vos fuerunt, pecunias illas conferre voluistis, ne quid de rerum conuentarum fide deperiret.

orat. con-
tra Lepti-
mens.

Atque hæc ratio valeret, etiamsi reuera alia facta esset ciuitas: quoad externos. Fingamus enim, ciuitatem aliquam redactam esse in formam prouinciæ, i. e. non mansisse eandem ciuitatem, sed factam esse partem alterius. Illam autem, cum
adhuc

adhuc libera esset, mutuas accepisse aliunde pecunias. An pro-
pterea ad novas tabulas confugiet, quia jam non est eadem, quæ
fuit, ciuitas; imo ne ciuitas quidem, sed pars alterius ciuitatis?
Nunquam dixerō. Fides enim rerum creditarum non jam civili,
sed humano jure nititur: neque civili consociatione tolli potest
id, quo efficitur, ut ciuile & sociale sit, quicquid hoc nomine
censetur.

Ita in altero exemplo Aristotelico, egerit Tyrannus cum ex-
terna ciuitate de auxiliis aduersus communem hostem, æqua ex
parte conferendis; dederit ei partem agri ex hostibus capti, præ-
mium fidei & operæ; aut vendiderit: nullo jure populus liber-
tati, excusâ tyrannide, restitutus hæc ad irritum cadere concu-
piscet. Præterquam enim, quod aliter agendi cum ciuitate nulla
facultas erat, ciuitatis semper, præsertim à tyrannide liberatæ, ea
voluntas esse debet, ne alii sua causa careant vlllo jure debito.
Quid, si spolia ciuibus oppressis per injuriam erepta Tyrannus
externæ civitati venum dederit? Tum verò, si scientes emerunt,
suam in eo culpam agnoscant fas est, æquoque animo careant
illis, quæ nec vendi nec emi sine injuria possunt. Etiam, si im-
prudenter emerunt. valeatque hic, latius quàm ibi dicitur perti-
nens, *Emilii Lepidi Consulis sententia: Illa quæ tum formidine* *Sallust.*
mercatus sum, pretio soluto, jure; dominus tamen restituo: neq; pati *Fragm.*
consilium est, vllam ex ciuibus prædam esse. Quod jure se mercatum *lib. 1, Hist.*
ait, ad consuetudinem & opinionem temporis, qua tum res agi-
tabantur, spectat. Nam vero jure, quod non pro statu & tem-
poribus ciuitatis alicujus, quomodocunque decernitur, sed eo,
quod justum est, definitur, nec emi nec vendi talia posse, jam di-
ximus. Pertinetque huc locus memorabilis apud *Tacitum*, ubi *3, H. 55.*
lacerato tyrannide imperio, stultissimus quinq; pecunia mercabatur.
apud sapientes cassa habebantur, quæ neq; dari, neq; accipi, salua rep-
poterant. Quam æquitatem, si nolit emtor rei alienæ sponte
amplecti; quin repeti injuste translata queant, nihil obstare vide-
tur, nisi quod cum eo, qui bona fide in hoc negotio versatus est,
summo jure agere, durum fuerit. inde varia videmus bene mora-
tis populis temperamenta placuisse.

In

In hac de actis Tyrannorum quaestione, etiam illud probe considerandum est, egeritne Tyrannus suo vnus arbitrio, neminis requisito consilio, neminis auctoritate adhibita; an senatus populusque, suis quibusdam propositis, privatam sapius quam publicam rem spectantibus, vltro, quod vnus ille voluit, decreverit, sciueritque. Tum enim externis fraudi ille error esse non debet. Jam ipsa Tyranni conditio non est vnusmodi. Longe aliter enim se habent illa, quae facit, sola vi pro iure vtens, & in republica pro lubitu grassans; &, quae facit confirmata iam, vt cunque adeptâ, potestate, ac interpositis totius ciuitatis decretis, pactisque. Quod qui in caussa Iulii Caesaris insuper habuerunt, non vnus involuti sunt difficultatibus. Sed praemitemus exemplum Sullae. De cuius actis notabile est Flori iudicium: *Cupidus rerum nouarum per insolentiam Lepidus, acta tanti viri (Syllae) rescindere parabat; nec immerito, si tamen posset sine magna clade reipublicae. Nam cum iure belli Sylla dictator proscripsisset inimicos; qui supererant, revocante Lepido, quid aliud quam ad bellum vocabantur? cumque damnatorum ciuium bona, addicente Sylla, quamuis male capta, iure tamen, repetitio eorum procul dubio labefactabat compositam ciuitatem. Expediebat ergo quasi aegre sauciâque reipublicae requiescere quomodocumque, ne vulnera curatione ipsa rescinderentur. Quod de iure belli hic dicitur, ex vulgi opinione, & ita capiendum est: quando res semel ad arma deducta est, tum victis patienda sunt, quaecunque victori collibitum est facere, id enim jus victoriae, & jus belli statuitur. Quo sensu Sallustius: L. Sulla, cui omnia in victoria lege belli licuerunt, tamen a Sulpitio hostium partes muniri intelligebat; tamen paucis interfectis, ceteros beneficio, quam metu retinere maluit. Accuratori iudicio, hoc jus belli, sine temperamenti, aequitatis, summa iniuria habetur: praesertim in bello ciuili, vbi*

Quemque sua rapiunt scelerata in praelia caussa.
 2. de offic. Hinc Cicero vere de Sulla: quod honestam causam secuta sit non honesta victoria; quod summa eius in ciues crudelitas fuerit & quod
 1. de offic. Sulla pecuniarum translatio a iustis dominis ad alienos, iniusta fuerit. Vellejus immodica crudelitatis licentiae vsum testatur, multasque
 4. 2. 28. indignitates proscriptionis & victoriae recenset. Similia apud
 Plutarchum

Plutarchum legas, & alios. Quare Florus, meritò rescindi potu- *in Syll.*
 ille, iudicat, acta Syllæ: nisi quod consultum id minime fuerit,
 & turbide à Lepido tentatum. Quo pacto à quæstione consilii,
 ad juris rationem reducitur negotium, quatenus iniustum cen-
 setur, etiam cum clade & exitio patriæ, ius persequi. Temporis
 enim tanta vis est, ut commutare interdum officii regulas vi-
 deatur.

In Iulii Cæsaris exemplo eodem genere philosophandi v-
 tuntur: distinguentes insuper acta rationi consentanea, & rei-
 publicæ utilia, à præcipitibus & pravis. Quanquam enim Cice- *Ep. ad At-*
 roni perabsurdum primo videbatur, *τοῦ παυροῦ λόγους in cælo esse, ty. sic. 14, 6.*
& 9. & 15.
 ranni facta defendi; & esse, qui, dum se pacem velle simulant, acta
 nefaria defenderent: aliter tamen in Senatu loquitur. Acta, in- *Phil. 1, 7.*
 quit, Cæsaris servanda censeo: non quo probem (quis enim id quidem
 potest?) Sed quia rationem habendam maxime arbitror pacis & otii.
 Inter acta subinde, leges quasdam eius laudat: Chirographa au-
 tem quædam, & memoria caussa in libellum relata, in actis nume-
 randa non esse ostendit. Cumque iterum de legibus locutus ef- *Phil. 1, 9.*
 set, quæ quidem ego, inquit, qui illa nunquam probavi, ita conser-
 vanda concordie caussa arbitratus sum, ut non modo, quas vivus Cæsar
 leges tulisset, infirmandas hoc tempore non putarem; sed ne illas qui-
 dem, quas post mortem Cæsaris prolatas, & fixas videtis. Subjecta
 iterum suspitione de auctoritate vnius viri, qui varia obtentu hu- *Phil. 2, 39.*
 ius nominis domo afferret. Et clarius: Acta Cæsaris pacis caussa
 confirmata sunt à Senatu: quæ quidem Cæsar egisset, non ea, quæ Cæ-
 sare egisse dixisset Antonius. Sed in hac re præteritur à Cicerone,
 quod huc maxime facit. Non enim poterant hic acta Cæsaris,
 ut tyranni, actis à civitate opponi. Tyrannidis enim æstimatio à
 Senatu Populoque Romano sublata erat, tot honorificis decre-
 tis, quæ Cæsaris partam quomodocunque potestatem ex tyran-
 nica iustam redigerent: cum præsertim hoc quoque inter ea sta-
 tuissent, *τὰ πρὸς τὸν νόμον ἀποτὸς νόμια εἶεν*, quæcumq; acturus esset,
 rata fore, i. e. eius acta pro actis civitatis habitum iri, apud Dio- *lib. 41.*
 nem. Cuius verbi quanta vis sit, quanta sententia, vel inde con-
 stat, quod in acta Principum jurare, nihil aliud esset, quam singu-
 laris Imperii nota & pignus. mansitq; veneratio nominis Juliani,

B

vnde

16. A. 22, vnde monarchia Caesarea initium traxit, ut etiam insecutis temporibus solenne esset, in acta diui Augusti, & diui Iulii iurare, sicut ex Tacito discimus. Frustra hic exceperis: illa omnia Caesari tributa partim adulatione, partim calliditate, ut invidiae obiceretur, denique vel necessitate. Haec enim omnia accusant eos, qui fecerunt, non excusant: neque sacramentis, ut talis, licet ludere: & si qua necessitas suberat, eam ipsi vltro sibi acciuerunt, qui postea de illa questi sunt. Imposuerunt vni ciuitatis personam, quocunq; animo, publicae profecto fidei pignoribus; illudque suum iudicium, necessitudine fortè reipublicae, confirmarunt. pœnituit huius iudicii non alios, quam æmulos & altiora spirantes, sibi que ad eadem, quæ in Caesare damnabant, viam molientes. Haec pœnitenda pœnitentia paucorum, efficere utique non potuit, ut acta ciuitatis non essent habenda, quæ ciuitas tota, cum se vnius arbitrio permitteret, agnouit prædicavitque.

3. offic. 6,

Neque hic Ciceronis auctoritate ad eorum sententiam stabilendam vtendum est, qui putant fidem quoque tyrannis datam, & pactiones interpositas, violari sine iniuria posse. Quos

A. B. 3, 19, 2,

1. B. 3, 19, 2, & seq. con- incautius Græcorum aduersus tyrannos opiniones subinde iactat: à quibus tamen se Romani, etiam in exercitationibus oratorii, removerunt. Illustris locus est Marci Senecæ Rhetoris:

Controv. lib. 1. c. 7.

Græcorum improbam questionem satis erit in eiusmodi controversiis semel aut iterum annotasse; An in tyrannicidam uti pater hac lege possit, quasi enim sacras & publicas (tyrannicidæ) manus esse: in quibusne pirata quidem licere quicquam putant. Nostri hoc genus questionis submouerunt. Cuius improbitatis specimen etiam alter tyrannicida adulter edit: non putavi adulterium, uxorem tyranni pollut-

M. Sen. ex- serpt. con- tron. IV, 7.

re. Et hinc quidem fortuitum, occasione deprehensi adulterii tyrannicidium occurrit. Alibi adulterium tyrannicidii causa patratum, in ius vocandum negatur: τὸν γὰρ τυράννου γυναῖκα διαφθέραντα καὶ διὰ τὴν τοιαύτην μοιχείαν ἰδυνήδεντα ἀνελεῖν τὸν τυράνον, καὶ ἐλευθερώσαντα τὴν πόλιν ἔλκειν εἰς εὐθύναν, πῶς ἔκ ἀντις διημαρτημένον δίκαιον εἶποι; Qui error non debuit admitti à Michaele Ephesio, hoc obtentu; quasi legislator, si casum talem prævidisset, cum hac adiectione scripturus fuerit legem: δὲ πάσης ἀλλοστίας

in lib. 5. Eth. Arist.

diffet, cum hac adiectione scripturus fuerit legem: δὲ πάσης ἀλλοστίας

ἄλλοτρίας γυναίκας ἀπέχεσθαι πλὴν τῆς τῷ τυράννου. εἰ μέλλει δια-
 τῆς τοιαύτης μίξεως ἡ πόλις ἐλευθερῆσθαι. Non enim ita scriptu-
 rus vnquā fuerit legem bonus legislator, cuius grauitas longe dif-
 fert à caussidici instituto, qui in confesso facinore rei, aliquando *Hermogen.*
 opponit ἕτερόν τι εὐεργέτημα μᾶζον δὲ αὐτῷ τῷ ἀδικήματι πρὸς τῷ
 πραγμένον. *πρὸς τῷ*

Sed & legibus de tyrannicidio latis, impedimentum affe-
 runt subsecutæ pactioes ciuitatis cum tyranno. Nam & lex
 ciuitatis, & pactio ciuitatis, est ab vna voluntate. quæ contraria
 sibi esse nec debet, nec creditur. quo fit, ut posterior significatio
 voluntatis tollat & minuat priorem. Neque hic potest obiici:
 Ciuitatis à tyranno oppressæ non esse liberam & integram vo-
 luntatem. Præterquam enim quod vis adhibita, non verbo, sed
 rebus demonstranda est; & quidem tempore pactiois: exem-
 pla pleraque, vbi huic quæstioni locus est, consensum haud ob-
 scurum aut per ambages ostendunt. Potest & simili delibera-
 tione res declarari, quando agitatur: *Libertas an pax placeat?* Et *Tac. 4. H.*
 spectetur sanè, quod multis placuit, tyrannus, ut hostis reipubli *67.*
 cæ. consequatur ergò eadem iura, quæ hostis, cum hoste direm- *Grot. I. B.*
 ta censentur humanæ sortis commercia. At, vbi primum cum *2, 24, 6.*
 eo incipimus agere aut pacisci, iam redimus ad integranda in-
 tantum socialia iura: & diremtus de cetero, pactioe coniu-
 ctus nobis intelligitur. Quæ verissima & prima origo est tem-
 perandi ad æquitatem iuris bellici, rei crudæ, nisi scienter tra-
 ctetur.

In caussa fœderis, quod Romani cum Nabide tyranno fe-
 cerunt, parum accurate versatur *Grotius*. Nos omiſſa repetitio- *I. B. 2, 16.*
 ne alienæ expositionis, rem ad suas origines, & nostram quæ- *18. § 3, 19.*
 stionem reuocabimus. Et alias quidem belli aduersus Lacedæ- *3.*
 monios causas nihil attinet excutere. Vnum videbatur obsta-
 re, fœdus cum Lacædemoniis factum. Quod impedimentum
 ut remoueret *T. Quintius*, ita apud *Livium* respondet: *Amicitia* *lib. 34. c. 32.*
 & societas nobis nulla tecum, sed cum *Pelope Rege Lacedæmoniorum*
 iusto & legitimo facta est. Cuius ius tyranni quoq; qui postea per vim
 tenuerunt *Lacedæmone imperium* (quia nos bella nunc *Punica*, nunc
Gallica, nunc alia ex aliis occupauerant) vsurparunt; sicut tu quoq;
 hoc

hoc Macedonico bello fecisti. Hæc verbis adornata in speciem, nullum argumenti pondus habent. Florentibus adhuc Lacedæmoniorum rebus, ad pugnam Leuctricam vsque, non poterat cum Rege fœdus fieri, ut cum ciuitate factum reputaretur; nisi quatenus ciuitas suam potestatem, Regis, ut legati aut curatoris, nomine exercere destinauerat. Erant enim Spartæ, nomine non potestate reges. Postquam autem reuera nomini potestas, per varias mutationes accessit, non detrectat Quintius legitimi regis iura: Sed in regno iam iusto, successores nullo iure nixos, & per vim tenentes imperium ac exercentes repudiat, quasi diceret: quod cum iusto & legitimo rege, adeoque cum ciuitate actum est, non obtinet vim suam, si regno tyrannis successit. sicut ex conuerso ante dicebant apud Aristotelem, non seruanda in populi imperio, quæ tyrannus egisset, quia ex mutatione illa alia esset facta ciuitas. nisi quod plus mutationis ibi, quam hîc occurrit. ibi enim forma vna in alteram; hîc una, re-
cta scilicet in declinatam mutatur. Atque si hæc dicerentur de inualore regni, antequam firmata ei est consensu & pactione potestas, non possent reiici. Nisi quod Quintium infirmius iuauerent, cui Nabis valide oggesserat: *De nomine hoc respondere possum; me, qualiscunq; sum, eundem esse, qui fui, cum tu ipse mecum, T. Quinti, societatem pepigisti. Tum me regem appellari à vobis meministi: nunc tyrannum vocari video.* Vnde & astutia Quintii intelligitur, qui dissimulata propiori pactione, vetustiorum tantum attulerat. Quid? quod continuata in tyrannos successio, quam agnoscit Quintius, non leue parit argumentum aduersus eos, qui non contradixerunt, in quantum sua interesset. Conflictatam enim Spartam, ex eo, quod dixi, tempore, acerbissima seruitute, vsque ad Nabidem, *Polybius* locuples auctor est: Idem, qui ipsius Nabidis infandam crudelitatem describit. Sed hinc alius aduersus tyrannum titulus iuris nasci poterat: à cuius scilicet sauitia vindicari oppressos, fas & iura sinunt. Quanquam neque huius rei gloriam sibi trahere Romani possunt, restitutis Argis, *ser-
ua Lacedamone relicta*, cum pacem Nabidi petenti darent. Cum quo & Quintius, in illa pactione pacis, & postea Senatus Romanus egit, ut cum ciuitate Lacedæmoniorum: vltro euerso discrimine

M. B.

Lia. 34, 31^alib. 4^a

lib. 13.

Lia. 34, 40.

discrimine iusti regis & tyranni, quod antea allatum erat. Libuit hæc paulo explicatius evolvere, ut meminisse velint, qui historias legunt: vera rerum momenta, ab illis, quæ tempori & causæ serviunt, inuentis, probe discernenda esse.

Non attingam nostri temporis exempla, ad ludibrium aut opprobrium magnorum nominum valitura, si omnia acta ab eo & cum eo, qui neque parasse, neque habuisse per bonas artes imperium, plerisque visus est, non haberentur pro actis à ciuitate & cum ciuitate.

Quanquam, ut supra innuebam, aliqua agi à tyranno, etiam ius adepti, nec iam tyranno, possunt, quæ pro actis à ciuitate, ex natura rei, neuiquam sunt habenda. Vt, si quis faceret, quod Dux Atheniensis, Florentinorum ceruicibus incubans fecit, cum mercatoribus, qui Lucensis belli tempore, rempublicam pecunia iuuerant, syngraphas tabulasq; eripuit, teste Machiauello. *Histor. Florent. lib. 2. an. 1342.*

Rerum enim creditarum fides sanctior est, quam ut vilius potestate hominis conuelli queat. neque obtentui, eminens dominium hic esse potuit. Sicut igitur bello, priuatorum iura inter se & commercia suspendi contingit ac cessare; pace autem, quæ ad naturalem statum omnia reducere instituit, vim pristinam exferunt, (naturalem enim æquitatem sequitur formula pacis Antiocho à Romanis data, Rhodiis cauens: *ἔτι χρήμα ὀφείλετ' αὐτοῖς, ὁμοίως ἔσαι πράξιμον. καὶ ἔτι ἀπεκλήθη ἀπ' αὐτῶν, ἀναζητηθὲν ἀποδοθήτω.*) ita tyrannis intercidere potest iura naturæ, non efficere, quin obstaculo amoto statim valeant vigeantque.

Mutata de cetero forma ciuitatis, quædam per se concidunt necesse est: non quod alia iam sit ciuitas; sed quia quædam acta erant, ut à tali ciuitate, aut cum tali ciuitate. Sic instituta Aristocratica, siue quæ remp. ut *ἀριστοκρατεμένην* spectabant, succedente alio statu intereunt: quemadmodum quæ singularis imperii propria sunt, in plurium regimine locum non habent. Idque & domi & foris valet.

Quia verò mutationes eiusmodi non quidem semper, sed plerumque accidunt, intercedente *παρεμβάσει*, siue declinatione status recti in vitiosum, ut singularis imperii in tyrannidem, aristocratia in oligarchiam, popularis reipublicæ in licentiam

tiam multitudinis: sapius redit illa quaestio de aetis tyrannorum; an seruari oporteat in constituta iam recta forma, quod actum est in degeneri? De qua tamen re satis iam est dictum. Nisi quod hoc adiiciendum videtur: illas *παρεμβάσεις* vel annos ac aetatem ferre; vel brevi & controuerso semper statu, rationem obtinere transitus ad rectam nouamue formam. In quo posteriori genere plus disputationis solet occurrere.

Est & illud non praetereundum genus occultarum mutationum. Apertas enim & vulgus videt nouitque. At cum τὸ κρύφα πολιτεύεσθαι in republica induci coepit, prudentium tantum oculis peruia sunt fata ciuitatis vicesque. Non aliis autem ciuitatibus, ab hoc genere maius est periculum, quam vbi Democratia, aut mixta forma obtinet. *Popularis potestas*; inquit *de rep. 4. 1.* Bodinus, sapius nullo pane sentiente conuertitur ad optimates — & mox: Eiusmodi fuit earum quas dixi ciuitatum conuersio à populo ad optimates: qualis etiam contigit Venetis, Lucensibus, Rhagustanis; quorum imperia, cum olim popularia fuissent, temporis diuturnitate, Aristocratica, nullo pane id sentiente, euaserunt. Eodem modo in mixto statu, fieri solet, ut per varias artes vna pars sibi vindicet, & quasi suo iure agat, quod non nisi iuncta vis partium agere debebat. quæ labes increfcit, vbi corrupti mores, nihil in reip. administratione incorruptum patiuntur esse. Quo tempore etiam hebetes, fatali caligine, ad perspicendum oculi; inertes ad sentiendum animi deprehendantur. neque vulgi tantum is error est: sed magnorum aliquando virorum ingenia fatigat hæc observatio. Nam subinde signa conturbantur, quibus voluntas à simulatione distingui possit, quæ Ciceronis querela est. In Romana Rep. ex eo tempore, quo mixta esse debuit, sapius factum est, ut patres plus pollerent, quam ius reipublicæ postulabat; tribunis plebis ista parum sentientibus, & varie ad alia auersis. Populus quoque, dum post hæc vndique libertatem suam amplificare, aut libidini suæ obsequi tendit, non animaduertit, se vltro viam sternere ad paucorum potentiam, quæ in tyrannidem defitura erat.

Ep. ad Att. 8, 9.

Et illud quidem genus occultæ mutationis, quod sine omni motu & strepitu, quasi tacita voluntatum consensione perficitur

tur ac absoluitur, vix capit hanc disceptationem de actis ciuitatis. Sed in illis occultationibus, quæ in republica corrupta vtrâque paginam faciunt, perpetua hæc animos angit dubitatio. Mutationis enim vocabulo corruptiones quoque reip. varias comprehendimus: quotiens à fine ciuitati proposito, formæque legibus descriptæ ac moribus firmatæ rationibus, agendi administrandique ratio deflectit, aut vincula instituti contextus infirmat, soluit, rumpit. Quæ dum agitantur, occasiones potius & causas, omina item ac principia mutationis, quàm mutationem habere videntur. Quicquid enim mutationis consummatæ speciem prodere potest, abstruditur interim, ac dissimillima per vocabula obtegitur. Defensio etiam & conservatio reipublicæ vocatur, quod ad *σύχουσι τῆς πολιτείας* interim tendit. Quæ *Cic. ad Att. lib. 7, 8.* confusio longas moras trahere, & infinitas per ambages circumduci potest. Non est maius exemplum ab hominum memoriâ, Romanâ ciuitate: vbi à Gracchanis temporibus, vsque ad constitutum ab Augusto singulare imperium, centum circiter annis, per factiones, tumultus, certamina, dominationes modo paucorum, modo vnius, bella ciuilia; mutationes mutationibus tam irrequieto motu sunt continuatæ, ut ad terminum illum fatalem vix tandem viderentur substitutæ. Cuius rei seriem compendio signat *Sallustius*, nobili digressionem *in bello Jugurthino: c. 41, & 42.* Ceterum mos popularium partium, & Senatus factionum, ac deinde malarum artium paucis ante annis Roma ortus est. namq; cœpere nobilitas dignitatem, populus libertatem in lubricum vertere: sibi quisque ducere, trahere, rapere: ita omnia in duas partes abstracta sunt: resp. quæ media fuerat, dilacerata. Sequitur descriptio oligarchicorum facinorum: quæ cum patefacere, plebemque in libertatem vindicare instituerent Gracchi, quibus tamé cupidine victoriæ haud satis animus moderatus fuit, moueri ciuitas, & dissensio ciuilis, quasi permixtio terræ oriri cœpit. Et alio loco: Postquam remoto *Fragm. lib. 1. Hist.* metu Punico, simultates exercere vacuum fuit, plurimæ turba, seditiones, & ad postremum bella ciuilia orta sunt: dum pauci potentes, quorum in gratiam pleriq; concesserant, sub honesto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant, boniq; & mali ciues appellati, non ob merita in reip. omnibus pariter corruptis, sed vti quisq; locupletissimus

simus, & iniuria validior, quia praesentia defendebat, pro bono ducebatur. Tam perturbato rerum statu, eadem quidem mansit ciuitas, quamuis corrupta & immensis concussionibus agitata: sed quicquid praepollenti factioni aut paucis praepotentibus placuit, ciuitatis nomine praescribatur. Ciceronis epistolae, praesertim ad Atticum, commentariorum vicem praestant, frequentibus querelis, perpetuis iudiciis, de administratione reipublicae. *Audiodio, inquit, constitutum esse Pompeio & eius consilio, in Siciliam mittere, quod imperium habeam. id est Ἀβδηρίκων. nec enim senatus decreuit, nec populus iussit, me imperium in Sicilia habere.* Ciuitatis equidem erat, imperia mandare, i. e. Senatus populi que. Sed cum respublica valeret. nunc vnum aliquem aut paucos, omnia posse, non ἀβδηρίτικόν, sed ῥωμαϊκόν erat. nonne enim iam pridem, Cicero, vidisti priorem Caesaris consulatum. *at tum imbecillus plus, inquis, valuit, quam tota Respublica.* Neque, his moribus, opus est illa deliberatione de praepotente & victore: *quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. ne simulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς.* Non deerunt speciosa vocabula, ne verere. quamquam senatus populusque suis moribus & κακοπολιτεία iam dudum effecerant, ne docta simulatione opus haberet, qui ambitionem & libidinem animi in consilio habet,

Erant sane bonis viris, illisque qui optimates vere haberi vellent, in ore & animo, auctoritas reipublicae, odium dominationis paucorum, & tyrannidis; neque alio volebant frequentius caractere notari, quam illo poetae:

6. 3. & non contemnere se, & reges odisse superbos.

2. 8. Solenne tum carmen factum: hoc vero regnum est, & ferri nullo pacto potest. sero: ex quo intellectum est τεισαρειοταγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique remp. flocci non facere. ex quo, qua inuidiosa fuit Senatus potentia, non ad populum, sed ad tres immoderatos homines redacta est. Quin & plebis animi, quod sibi suo iumento acciuerant malum, nequaquam tacite dolebant: Verum querelis non tollitur, sed irritatur tyrannis. Licet ergo vere scripserit de illis temporibus Cicero: nihil vnquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peraeque omnibus

Ep. ad Att.
tit. 7, 7.

7, 9.

7, 13.

6, 3.

2, 8.

2, 11.

4, 17.

2, 9.

omnibus generibus, ordinibus, atatibus offensum, quàm illum statum, *Ep. ad At-*
 qui tunc erat: cum populares illi, etiam modestos homines sibilare do- *tic. 2, 19.*
 cuerunt: Nihil tamen minus, verissimè id quoque scriptum est: *adde 2, 21.*
 hic status, qui una voce omnium gemitur, neq; verbo cuiusquam suble- *2, 18.*
 vatur. Populi sensus quidem maxime theatro & spectaculis (ubi non *2, 19.*
 sanatur, sed deluditur respublica) perspectus est. Diphilus tragicædus
 in Pompeium petulanter inuectus est: Nostra Miseria tu es magnus,
 millies coactus est dicere. Eandem virtutem istam, veniet tempus,
 cum grauter gemes, totius theatri clamore dixit, itemq; cetera. ---
 Si neque leges, neque mores cogunt, & cetera magno cum fre-
 tu & clamore sunt dicta. Sed quid valeret iam, quamuis vna vox
 omnium, magis odio firmata, quàm presidio? Nullus hic clamorum
 popularium fructus: nullum iam Archilochia Bibuli edicta reme- *2, 21.*
 dium promittunt: imbelles & fragile adversus armatas opes te-
 lum. Neque medicinam reipublicæ vulneribus facit inuictus
 quidem, sed seram magis pœnam ab auctoribus cladum repeti-
 turus, quàm intercessurus cladibus, calamus eius, qui scripsit:
Ἀνέκδοτα, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo pangen-
 tur. neq; aliud iam quicquam πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, & id *2, 6.*
 ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi voluptate.
 Prætermisum erat tempus, quo nascentibus malis facilia & ce-
 leria proponebantur remedia: & ad multos reipublicæ mor-
 bos, nexamque tot vulnerum continuatione seriem pertinet,
 quod de vno, qui se in possessione reip. collocauerat, extulit Tul- *2, 7.*
 lius: horum omnium (malorum) fons unus est: Imbecillo resisten-
 dum fuit: & id erat facile.

Aduersus rempublicam, ne vlla vis valeat, in tempore pro-
 videndum est. ne humanæ ambitioni aut cupiditati locus sit, le-
 gum esse intemerata auctoritas debet. In plurium Imperio,
 quicquid de legibus detrahitur, personis adiicitur; corruptioni
 & mutationibus variis ansam præbet. Ne glisceret paucorum
 potestas, nihil ex iuribus reipublicæ laxandum, remittendum,
 minuendum erat. Fecerunt Romæ magnos, qui factos iactan-
 tius dolebant. Ceperunt te quoque, M. Tulli, præpotentium
 illecebræ: neque dissimulasti gaudium ex favore eorum. Illud *4, 15.*
 quidem, inquis, sumus adepti, quod multis & magnis iudiciis possu-
 mus

7. 1. *mus iudicare, nos Casari & carissimos & iucundissimos esse. Et rur-*
sus: alterum complectebat, quia de me erat optime meritus; alterum,
quia tantum valebat. feci igitur, itaq; feci omni obsequio, ut neurri
illorum, quisquam esset me carior. Deceptus quidem est candor
 2. 20. *tuus sapius (quod fere optimo cuique inter ambitiosos & do-*
minandi cupidos euenire solet,) neque dubitas fateri tuum erro-
rem: Pompeius amat nos, carosq; habet. credis? inquires, credo: pror-
sus mihi persuadet. Sed quia, ut video, pragmatici homines omnibus
historicis praeceptis, versibus deniq; cauere iubent, & vetant credere:
 3. 13. *alterum facio, ut credam: alterum, ut non credam, facere non possum.*
Sequebatur ergo ut lamentareris: Vtinam mihi tam in periculo
mens integra fuisset, cum ego iis, quibus meam salutem carissimam es-
se arbitrabar, inimicissimis crudelissimisq; usus sum: qui, ut me pau-
 3. 19. *lulum inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere*
& perfidia abuterentur ad exitium meum. Et: Vides me omnibus
amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominum spolia-
rum; vides me à meis consiliariis proditum & proiectum. Iam in
Pompeium fauor, aliquid excusationis habere potuit, dum cre-
 3. 11. *didisti, eum pro republica niti. excussa tibi est rebus manifestis*
ea opinio. fateris enim: Cnaeus noster, cum antea nunquam, in
hac causa minime cogitauit, ut ciuitas beata esset. Dominatio qua-
sita ab utroq; est, non id actum, beata & honesta ciuitas ut esset. —
genus illud Sullani regni pridem appetitur; multis, qui una sunt, cu-
 9. 7. *piantibus. --- neutri σκοπος est ille, ut nos beati simus; uterq; re-*
gnare vult. Et iterum: Mirandum in modum Cnaeus noster Sulla-
ni regni similitudinem concupiuit. εἰδὼς σοι λέγω, nihil ille minus un-
quam obscure tulit. cum hocne igitur, inquires, esse vis? beneficium
sequor, mihi crede, non caussam, ut in Milone; ut in. sed haecenus.
Responderat tibi abunde Atticus tuus. Sed anxia deliberatio tua,
desiit tandem in perpetuam fluctuationem, vnde nec te nec rem-
publicam expedire potuisti.

Non egisse his temporibus ciuitas dicenda est, quae pauco-
 rum per arbitria iactabantur. Et si mature aduigilasset senatus
 populusque, in quibus vnis nominibus auctoritas Ciuitatis erat,
 impediri pleraque debuissent, & rescindi potuissent. Sed pro-
 dita, quibus dictum est modis, auctoritate publica, relicta est mi-
 sera

sera consultatio; an bello & immixtis percussoribus, actis tyrannorum, in tantum corroboratis, etiam cum periculo & pernicie ciuitatis, intercedere fas esset: cuius generis *δέσπεις πολιτικές & temporum suorum*, Cicero commentatus est: dum *παλιγγενοσίων* suam & virorum bonorum frustra expectat. Tyrannis enim nemini infestior est, quàm viris cordatis, & patriæ amantibus, quorum voce oppressa, consiliis à republica submotis, facilius in turbido piscantur & securius illi tyranniones.

9. 4.

Et hætenus quidem de mutata reipublicæ forma, & tentamentis, conatis, serie contextuque talium mutationum, exemplorum satis. Fiunt autem, & affectantur aliæ quoque mutationes manente formâ: cum *alii homines, deiectis, qui rerum potiebantur, succedunt, non alii ciuitatis mores; aut vnus status disciplina intenditur, vel remittitur; aut nouus magistratus instituitur in republica, aut abrogatur.* Quæ Philosophi annotatio ita accipienda est, ut in rectis & deerrantibus formis locum habere meminimus; imo in aberrantibus sæpius. Quid enim frequentius, quàm tyranno deiecto, non tolli tyrannidem, sed succedere alium tyrannum? paucis impotenter dominantibus, substitui in eodem statu, alios pari potestate armatos? Iam intendi & remitti tyrannidem vnus vel paucorum, pro ingenio dominantium, aut temporibus, adeo notum est, ut annotatu non indigeat. Illa difficilius inspectio, quando in singulari vnus imperio, ex ciuiliore formula, paulatim adductius regnatur, & ad herile imperium peruenitur. Hic enim quidam omne addictius regimen damnant, & herilem omnem dominatum tyrannidis crimine infamant: violentius scilicet philosophati. Neque enim ciuitatem egisse negaueris, quod gliscente eiusdem status formula, & intensiore iam Principatu gestum est. Nisi quod in mixto statu, vix vnus partis iura intendi possunt, quin alterius partis iura imminuantur. de qua re infra aliquid dicendum erit.

De magistratu nouo, exemplis non accurate vtuntur Interpretes Aristotelis. *Tribunorum* namque *plebis* institutio Romæ spectauit ad ipsum statum; siue ad partem democraticam in mixto illo statu firmandam. Quamquam enim statim ab initio

C 2

liber-

libertatis, res ad mixtam formam cœpit vergere; tamen parti populari tum demum suum ius in republica est firmatum. Quare & postea, qui diminuere aggressi sunt potestatem tribunitiam, quod de Sulla & Pompeio referunt, καλάυσιν μέγας δημοκρατικῆς, siue dissolutionem iuris popularis sibi propositam habuerunt. Fuerit igitur *Tribunatus* ex eo genere magistratum, de quo, ex *Aristotele*, *Cicero* dixit: magistratibus, inq̄, qui præsent, contineri rempublicam, & ex eorum compositione, quod cuiusq̄ reipublicæ genus sit, intelligi.

3. de H. 5.

Veriora exempla sunt extraordinariorum magistratum ac imperiorum. *Dictatura* huius generis est: quæ nihil aliud erat, quàm magistratus extraordinarius, cui respublica commisit imperium ad certa negotia conficienda, bellum gerendum, comitia habenda, seditionem sedandam, aliaque. Neque est, quod temporarium inde regnum *Grotius* faciat: contra quem potius audiendus est *Bodin*, nostræ sententiæ assertor. Itaque, quamquam ab initio Ciuitas, per dictatorem actura, tantam ei committeret potestatem, ut *prouocatio non esset*: tamen, cum postea *prouocatum* esset, seuerissimus dictator *Papirius* agnouit populi esse, quicquid in dictura esset iuris, neque suum, sed populi *Romani imperium, disciplinam militarem, solennem & sacratam militiam*, in ore habuit: firmatumque tum periculo *Fabii imperium militare*, *Historicus* iudicauit. Posssetque hoc exemplum optime cum eo comparari, ubi affirmatur, de omnibus summam populi *Romani potestatem esse*. Quare & ad *Senatum* de agendis dictator retulit, & *Senatus* decreuit: addita sane interdum illa clausula liberorum quidem, sed mandatorum: *cerera omnia ageret faceretq̄, ut è rep. duceret*. Est & factum *Fabii* dictatoris in permutandis captiuis, *dubium habitum, quia non expectata in eo Senatus auctoritas erat*. Quid, quod *tribunus pl. legem se laturum fuisse de abrogando dictatori imperio minatur, si antiquus animus plebi Romana esset*? Quid, quod *insu* populi per *Senatus* consultum *agatum est magistri equitum & dictatoris imperium*? Eodem nimirum spectabat Dictatori *permissa potestas, quo forma Scti vltima semper necessitatis habita, ut videant consules aut magistratus, ne quid respublica detrimenti caperet*. Quæ potestas (expli-

1. B. 1, 3, 8.

& 11.

1. de rep. 8.

Liu. 2, 18.

& 3, 20.

Liu. 8, 33.

& c.

Liu. 4, 42.

Liu. 22, 11.

22, 23.

22, 25.

ibid.

Liu. 3, 4.

& 6, 19.

(explicante Sallustio) per senatum more Romano, magistratui maxima permittitur, exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus modis socios atq; ciues; domi militiæq; imperium atq; iudicium summum habere. aliter sine populi iussu, nulli earum reru consuli ius erat. Sicut autem, quamuis maior, quàm dictaturæ, & rarius longè, permessa magistratibus potestas, formam reip. non mutauit: ita nec dictatore creato, talis mutatio statui debet. Sed nec Decemviri scribendis legibus mutarunt formam ciuitatis: nisi quod magistratum in tyrannidem vertere, & fiduciarium ius ut proprium vindicare postea aggressi sunt. quo tempore, quantum ad ius magistratus attinet, merito *privati* censebantur. Videtur quidem *Historicus* mutatione Reipublicæ hunc Magistratum metiri, quando inquit: Anno 302. quàm condita Roma erat, iterum mutatur forma ciuitatis, ab *Coss.* ad Decemuiros, quemadmodum, ab regibus ante ad *Coss.* venerat, translato imperio. Sed de hoc loquendi genere alibi actum est: neque magis hic magistratus, certam ad rem, certum in tempus constitutus, statum ciuitatis, si accurate hunc signamus, mutauit, quàm *Tribunatus militum consulari potestate*.

Mutationes circa locum, non efficere, ut sit alia ciuitas, recte *Aristoteles* notauit; si recte explicetur. Potest fieri, ut ciuitas eadem contrahatur, aut amplificetur locis, aut disjungatur interuallis. Hispanica hodie est ciuitas, nostro loquendi genere, quicquid distantibus longe lateque locis, Hispanici iuris est. Quod autem ciuitas pluribus nationibus, vrbibus, pagis constans locum tota suo auspicio arbitrioque mutauerit, exemplis nunquam affirmatur, nisi quantum potior pars interdum attenditur, & sedes imperii pro tota ciuitate nominatur; sicut Athenarum ciuitas in classe, non in tectis & ædificiis vrbis, tempore *Themistoclis*, versari dicebatur. Afferunt & Romani decreti formulam, qua licet promissum esset Carthaginensibus, πόλις αὐτόνομον ἔσεσθαι καὶ ἐλευθέραν, sui iuris & liberam fore ciuitatem, ut est apud *Appianum*; Carthago tamen dirui postea iussa est, ut alia ædificaretur loco à mari LXXX. stadiis remoto. cumque fines promissorum exigeretur, obtendebant Romani, Carthaginem non in loco & muris, sed in ciuibus esse. Καρχηδόνα γὰρ οὐκ ἐστὶν ἐν τοῖς τοίχοις, ἀλλ' ἐν τοῖς πολίταις.

Catil. 29.

Liu. 3. 39.

C. 41. C.

49. C. 51.

Liu. 3. 33.

3. Pol. 2.

Libyci

Appian. ὑμᾶς, ἃ τὸ ἔδαφος ἠγήμεθα, inquiebat Romanus. In qua re Ar-
Libyc. nisæus, insultans Carthaginiensibus, quasi non recte urbem à ci-
Relect. po- uitate distinxissent, incautissime absoluit Romanos, quorum ca-
lit. lib. 1. c. 5 uillationem merito inculcat *Grotius*. Siue enim ita egerunt, sicut
sect. 2. §. 2. Appianus narrauit, siue *Diodori Siculi* narrationem sequi placet,
I. B. 2, 16, 15. qui Romanos, ait, in hac actione *nunquam πόλιν τὴν Καρχηδόνα*
Eclog. Le- nominasse, ac verbis expressisse, sed ipsis (Carthaginiensibus) si obsi-
gat. 27. des darent, promississe libertatem & cetera, eo quod humanitate for-
 mula duriora consilia vellent abstrudere: ita certe cum Carthagi-
 niensibus actum est, ut cum ciuitate & de ciuitate, non de vrbe,
 actum censeretur.

De Vrbe imperii sede, multa sunt, quæ de cetero du-
 bitantur. Sicut autem translata alio sedes imperii non ita i-
 mutat ciuitatem, ita non omen modo, sed via hæc esse potest
 ad vltiorem mutationem.

Hominibus mutatis non mutari ciuitatem, ostendit Aristo-
 teles exemplo fluminis, aquarum decursu assiduo non mutat:
c. 14. extr. quod, post alios illustrat *Jo. Gryphander de Insulis*. *Grotius* autem
I. B. 2, 9, 3. locum *Taciti* affert, vbi contra Athenienses male ratiocinatus sit
2. A. 55. *Piso*, quasi post tot clades extinctis veteribus civibus, & substi-
 tuta colluvie nationum, non essent iam Athenienses. Recte, si
 Athenienses spectamus, ut ciuitatem non subditam Romanis,
 sed sociam. Sed adempto imperio, non idem dicendum erit,
I. B. 2, 9, 6. sicut ipse *Grotius* ostendit. At quod, vulgo *Lucani* illud tanto-
 pere iactant,

— non ordo perdidit vnquam

Mutato sua iura solo;

parum huc pertinet. Confusa enim tumultu ciuili republica,
 nec nomina, nec iura pristina, id sunt, quod esse debent. Haud
 ita procliuè est ostendere, id Senatū fuisse, quod hoc nomine
 præscribebatur. Et, si fuisse, vinceretur, nondum probatum
 est, id rempublicam esse: quæ non Senatus, sed senatus populiq;
 imperio constabat.

Incidit hæc quæstio, de vnitis ciuitatibus: an vna ciuitas al-
 teri vnita, maneat eadem? Non amitti iura, sed communicari,
I. B. 2, 9, 9. dixit *Grotius*, & exemplo *Sabinorum*, & *Albanorum* vsus est.
 quæ

quæ rem non expediunt. *Acceptit T. Tatium Sabinorum Regem* *Liu. 4.3.*
in regni societatem Romulus: nempe, quando interuentu mulie-
rum vterque populus non pacem modo, sed & ciuitatem vnã ex *Liu. 1.13.*
duabus fecerunt, regnum consociarunt, imperium omne contulerunt
Romam. Quæ verba Liuii satis ostendunt, Sabinos ita accessisse
Romanis, ut vna esset ciuitas, Romana scilicet: Sabinis in com- *lib. 2.*
munionem iuris Romani ascitis, quod amplius Dionysius expo-
nit; & imperio duumvirali ad tempus instituto, manente nomi-
ne regio. Quinimo non per ambages Historicus ostendit, rem i-
psam & vera iura Sabinorum, in ciuitatem Romanam cessisse, in-
ania quædam simulacra, de nomine Sabinorum vsurpata esse:
ita geminatã vrbe, ut Sabinis tamen aliquid daretur, Quirites à Curi- *Liu. 1.13.*
bus appellati. Geminatã vrbs, est accessione alterius populi am-
plicata; quo genere figuræ etiam Poëta:

Occiderat Tatius, populisq; equata duobus,
Romule, iura dabas.

Ouid. me-
tam. 14.19.

Non enim duo iam populi, sed vnus erat, additis Sabinis auctus.
 Expirante ergo temporario duumviratu, morte Tatii, non crea- *q. Bodin.*
 tus est ex numero Sabinorum alius collega, (sicut fieri æquum *de rep. 2.2.*
 erat, si mansura societas imperii etiam in vna ciuitate instituta
 esset,) sed ab vnus nutu omnia pendebant. Certum igitur mi-
 hi fuerit, hac consociatione ciuitatem Sabinorum factam esse
 partem ciuitatis Romanæ, i. e. non mansisse ciuitatem, quicquid
 simulacri causa obtenderetur: nisi quis velit, ciuitatem in ciui-
 tate statuere, quod est omni rationi aduersum.

In Albanorum casu, etiam clarius res apparet, quando Tul-
 lus decreuit: *Populum omnem Albanum Romam traducere; ciui-* *Liu. 1.28.*
tatem dare plebi, primores in patres legere, vnã vrbe, vnã rem-
pu'licam facere. Facta decretis iunguntur: Roma crescit Alba *1.30.*
ruinis. duplicatur ciuium numerus. principes Albanorum in patres,
ut ea quoq; pars reip. cresceret, Tullus legit. & ut omnium ordinum
viribus aliquid ex nouo populo adiiceretur, equitum decem turmas ex
Albanis legit. Legiones & veteres eodem supplemento expleuit, & no-
vas scripsit. Omnis autem argumenti instar in eo est, quod Al-
bani iam ante sub imperio Romanorũ erant, ex pacto duelli:
 ¶

Lib. 1. 24. ut cuiuscumq; populi ciues eo certamine vicissent, is alteri populo cum
lib. 3. bona pace imperitaret; quod *Liuius*, & vberius *Dionysius* exequi-
 tur. Romani ergo, ciuitatem iam sibi subditam, vrbis primariæ
 excidio multabant, hominibus Romam translatis. Vnionis &
 communionis dulcia vocabula, seueno supplicio obtendi solent.
 quod licet oratorum more *Florus* in animo haberet, non potuit
lib. 10 c. 3. non verum admiscere; *Albam ipsam quamvis parentem, amulam*
tamen diruit, cum prius omnes opes vrbis, ipsumq; populum Romam
transtulisset: prorsus ut consanguinea ciuitas non periisse, sed in cor-
pus suum rediisse rursus videretur. Eiusdem generis delinimenta
in Libyc. sunt, quæ Romanus *Cols.* apud *Appianum*, de vtilitate Albanis
 quæsitâ, differit.

Sed, ut ad vnionis vsitata hodie nomina redeamus, non est
 moris nostri compilare scrinia aliorum, qui abunde ad materias
 Vtriusque Iuris de ea re consignauerunt. Quin potius tritam
 philosophorum vestigiis semitam secuti, breuiter & partite adfe-
 remus, quibus hæc disputatio nititur. *Vniri ciuitates diuersa, ut*
maneat quæq; quod fuit, non possunt, nisi per modum ærtioris fœderis;
quod imitatur quidem naturam ciuitatis, ciuitas tamen, ut accurate
nunc vocabulo utimur, non est. cuius rei celebria exempla *Politici*
agnoscunt in concilio Amphictyonico, & Achaorum societate, quam
& ob similitudinem, & τὸ συμπολίτευμα, Achaorum temp. appel-
litant.

Bodin. 1.
de rep. 7.
Polyb. lib. 2.
In Apolo-
get. c. 1.
Baud. in-
duc. bell.
Belg. lib. 3.

In recentioribus Belgico - Germaniæ exemplum huc ac-
 commodat *Grotius*. Sed & hæc *Respublica Belgica* dicitur ob si-
 militudinem. Quando enim cum hoc corpore agitur, ita agi
 solet, tanquam cum vno populo, & cum vna ciuitate. Ita in
Induciis, tanquam cum libero populo, Hispani pacti sunt. ne de in-
 finitis exemplis dicam. Atque hoc solum ac vnicum genus vn-
 ionis est, quam vulgo describunt, quod fiat salua cuiusque rei
 natura & conditione. In reliquis generibus, favor eiusdem vo-
 cabuli quæritur: cum res ipsa discrepet, fiatque, ut in dignioris
 accessionem veniat, quod minus dignum est; & pars unita maiori, il-
 lius appendix fiat, ut in aliis exemplis loquuntur. Arcanis ali-
 quando politicis hoc continetur, ut dissimuletur, aut diuersa spe-
 cie obducatur hoc negotium; sicut *Vnio Magna Britannia* hoc
 sæculo

saeculo ostendit, vbi non sine ratione augurabantur Angli apud
 Historicum: *novi regni institutione, alterius antiquioris memoriam* *Thuan. lib.*
dissolvi & extingui. Sub vno iure erant, quæ sub vnum nomen *131. pag.*
 redacta sunt. Neque quenquam hinc decipiat *pristini moris, pri-* *1100.*
stini iuris mentio. non enim semper, plenam *αὐτονομίαν* capere de-
 bes, cum hoc audis. Potest provincia aliqua, sive pars ciuitatis,
 privilegia quædam habere; non tamen propterea minus agno-
 scit imperium ciuitatis. Victoris inter artes est, de pristino mo-
 re eorum, quos vicit, nihil mutare: neque ideo victi statim seor-
 sum ciuitatem constituunt; aut manent prioris ciuitatis pars.
Relicta igitur fuerit aliqua ciuitas de cetero suis legibus, sed agnoscere
tamen jubeatur imperium alterius ciuitatis, iam non manebit ipsa
 ciuitas, sed erit pars eius, cuius suprema potestate continetur.
 Fac etiam, *populum aliquem, qui ciuitatem per se constituebat, asciri*
vnione in aliam ciuitatem, quæ ex pluribus ordinibus, tanquam opti-
matibus constet, ut eodem iure sit, quo sint reliqui ordines, id est, par-
ticeps imperii: tum ergo neque seorsum eatenus ciuitas erit, neq;
αὐτονομίαν veram habebit; sed ut pars corporis censebitur: sic
 ut singuli optimates per se nihil iuris publici habent, sed vi colle-
 gii, personam ciuitatis referunt. *Quid, si etiam mixto in statu,*
quæ seorsum fuit ciuitas, veniret in partem mixtionis, & quadam iu-
ra maiestatis possideret? neque sic aliter, quam pars huius mixtæ
 ciuitatis æstimari potest. Mixta enim ciuitas, non nisi vna ci-
 uitas intelligitur. *Quando autem ciuitas, populus, regnum, sui ve-*
re iuris, ratione soli aut territorii, ius partis in alia ciuitate nancisci-
tur; id sicut statum ciuitatis ipsius seorsum existentis non spe-
 ctat; ita cum modis vniendi, quos hactenus attingimus, confun-
 di non debet.

Transimus iam ad eas mutationes, quibus efficitur, *ut ciui-*
tas non sit eadem. Quo etiam *coloniæ* aliquæ pertinent. Illæ
 quidē *coloniæ*, vel militares ob vsus, vel alias ob causas ita dedu-
 ctæ, ut maneant pars ciuitatis matris, siue maioris patriæ, alterius
 generis sunt. Sic Hispanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorū co-
 loniæ in Americanis insulis, ditione suæ quæq; ciuitatis continen-
 tur. Sunt autem aliæ *coloniæ* (significat enim vox, quamvis ex
 alia ciuitate natam urbem vel ciuitatem) quæ seorsum ciuitatem
 D constituunt

Cl. Bernegger. ad Iu-
stin. 24, 4, 1

ad Excer-
pt. Peires.
p. 6. & 7.

lib. 3.
Grot. 1, B,
2, 9, 10.

1. B. 2, 9, 10.
& 11.
4. de rep. 1.

Arrian. a-
pud Photiu
cod. 92. & b.
Andr.
Schotti
not.
lib. 10, c. 10.

constituunt, neque partes sunt originis suæ. Sic olim, cum in-
ver sacrum dimitteretur manus, factura non urbem modo, sed ci-
uitatem singularem, quantum ad iura maioris patriæ attinet.
Quemadmodum autem hi sacri exules erant; ita aliorum exu-
lum eadem fortuna esse potuit, & sæpe fuit, ut nouæ ciuitatis au-
ctores existerent. Didonis fuga peperit Carthaginem. Et hæc qui-
dem coloniæ ἀπονομοί, sicut seorsum ciuitatem constituebant, ita
maiores patriam cultu quidem ac honore, & quadam quasi in-
parentes pietate afficiebant, quæ γέγρα diligenter colligit doctis-
simus Henricus Valestius; imperium tamen maioris patriæ non ag-
noscebant. Vnde male ratiocinantem Metium, ab honore ad
ius imperii, quasi æquum esset coloniam Romam ciuitati matri Alba-
nis parere; grauiter coarguit Tullus; quod nec iure, nec more hoc
postuletur; exemplisque ostendit, nihil esse vsitatus, quam coloni-
am metropoli imperare, apud Dionysium Halicarnasæum. Illæ quo-
que coloniæ, quæ ex Troiani excidii cineribus passim sunt disse-
minatæ, non partes Troianæ ciuitatis, quæ interierat; neq; trans-
latio ciuitatis eiusdem fuerunt; sed vel accesserunt, ut partes, a-
liis ciuitatibus; vel ex reliquiis illis Troianorum ciuium, nouo
ortu nouæ ciuitates extiterunt.

In hoc genere mutationum, quo efficitur, ut non eadem sit
ciuitas, duo incomparabilia exempla habet omnis æui historia:
diuisionem Græci imperii post Alexandri mortem; & Romani Imperii
solutum, ac in partes disilientem contextum. Vtrumque tetigit
Grotius: & iudicium de priori, ut arbitror, sum sit ex Bodino. Ve-
rum est: ex vna illa ciuitate, i. e. imperio Alexandri, extiterunt
diuersæ ciuitates complures: sed paulatim. Nam ab obitu A-
lexandri, quantum ad formam actorum publice attinet, mansit
vna ciuitas, Alexandri potestate in Aridæum, cui Philippo nomen
indiderunt, translata; cui mox natum ex Roxane filium adiun-
xerunt collegam. Hæc palam, & aperte. Vt diuisio illa imperii
Perdiccæ primum, subinde Antipatri arbitrio facta; non nisi
præfectos & curatores prouinciarum siue partium vnus ciuita-
tis, i. e. imperii Alexandrini destinaret. Sed, quantum ad arca-
na proposita horum præfectorum attinet, verissime pronuntia-
uit Curtius, ipsos specie imperii alieni procurandi singulos ingentia in-
vasisse

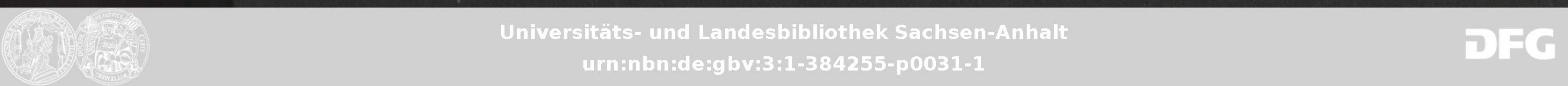
vasse regna. id quod postea scilicet, & ex euentu patuit: oppor-
tunitate oblatâ ex imbellia & infirmitate Aridæi: qui ne modici
quidem fati idoneus hæres, tanto imperio sustinendo prorsus im-
par erat. De altero exemplo Romani imperii, vbi Grotius non
videtur sui nominis memor fuisse, præstat silere, quam paucis a-
gere. Erit locus accuratori de ea re sermoni alio tempore.

Mutationes quibus efficitur, ut ciuitas desinat esse ciuitas,
feliciter exequitur Grotius. Cumque vi vel maiore, vel humana *I. B. 2, 9, 4.*
illæ fere constant, non potest esse res obscura, quæ se ipsa demon- *§ 5, § 6.*
strat & oculis ingerit.

Redeundum ergo est ad illam quæstionem nostram, quan-
do ciuitas egerit, non modo eadem, sed eiusdem formæ ac status? Oc-
currunt hîc acta à magistratibus, curatoribus, legatis, ministris
ciuitatis. Cuius generis sunt sponsiones, sicut in exemplo Cau-
dinæ sponsionis fuscè disputatur apud *Liuium*; & explicatur apud *lib. 9. cap. 8. § seqq.*

Grotium. Quin tamen seriis & grauibus argumentis, inania quæ- *I. B. 2, 15, 3.*
dam accesserint, non negauerit, qui illud ludibrium considerat, *§ 16.*
cum Postumius deditus genu fecialis Romani magna vi perculit,
inquiens, se Samnitum ciuem esse, illum legatum, feciale a se con- *Liui 9, 10.*
tra ius gentium violatum; eo iustius bellum gesturos. de qua *περὶ ἐπι-
πύα* merito queritur Pontius Samnis, & increpat: Ita dii credent,
Samnitum ciuem Postumium non ciuem Romanum esse, (fuisse sane
ciuis Samnis, si deditio accepta esset, non tamen inde conficere-
tur, quod sequitur) & à Samnite legatum Romanum violatum. eo
vobis iustum in nos factum esse bellum. Hæc ludibria religionum non
pudere, in lucem proferre, & vix pueris dignas ambages senes ac con-
sulares fallendæ fidei exquirere? Sed de illis quidem, qui præter
terminos mandati agunt aliquid, dictum est alibi. Nonnunquam *Dissert. de
religione
mandati.*
autem de formula & significatione mandati dubitatur. Putat *I. B. 1, 3, 5.
§ 3, 3, 10.*

Grotius, Iulium Cæsarem nomine ciuitatis non bellasse aduersus
Ariouistum: auctoritatem Catonis in hoc sequens, qui id factum
improbabat. Sed Cæsar tuetur se Senatusconsulto, quo M. Me-
salla, M. Pisone Cos. senatus censuerat, vti quicumq; Galliam provin- *Cæs. bell.*
ciam obtineret, quod commodo Reipublica facere posset, *Gall. 1, 35.*
Eduos ceterosq; amicos populi Rom. defenderet. Hædui autem de incursionibus Ger-
manorum querebantur: quâ Florus iustissimâ bellandi causâ existimat. *Flor. 3, 10.*

Videri meretur *Ciceronis* sententia, quid ex similis Senatusconsulti formula sibi licere putauerit, in *Epistolis*. Quin ipsam extraordinarii imperii potestatem ita sibi oblatam à Senatu populoque *lib. 15. ep. 2.* *Cæsar* differit, apud *Dionem*, ut liberum ipsi iudiciū relinqueretur, quibus esset bellum inferendum. Speciose hunc locum ibi tractari, videas, quanquam non tacet *Historicus* cupiditatem bellandi in *Cæsare*, & quas sitas studiosius occasiones. Quo rerum animorumque habitu, iterum quæri solet: an actum à ciuitate haberi debeat, cuius agendi potestatem acceperat quidem actor, sed præpropere & animosius exercuit? Quales errores, cum non possint in actionibus humanis ad liquidum redigi, aut minutatim demonstrari; humanius videtur omitti disputationem in ambages & tricas ituram.

Excerpto
legat. 58.

Sine controuersia autem transgressus est mandata suæ ciuitatis *Callicrates* apud *Polybium* *Achaëorum* legatus; imò mandatis contraria in Senatu Romano disseruit, quod ut posset audere, contrariæ domi factiones efficiebant. Reliquorum interim legatorum silentium nullo modo excusandum est: qui cum *Callicratis* prodicionem minime probarent, non sunt ausi tamen contra hiscere. Quæ res monere potest ciuitates, in quibus præsertim non omnes eadem de republica sentiunt, ut videant, quos suæ voluntatis interpretes legant, aut colligant. *Achaëis* certe hoc initium mutatæ in deterius reipublicæ, *Historicus*, fuisse ostendit. Romani enim, licet satis scirent, ciuitatis mentem longe aliam esse, quàm ex legato proditore audierant, hanc occasionem suam esse rati, libertati *Achaëorum* imminerebant.

Seruabimus ordinem quæstionum per varias rerum publicas formas. In Regnis, vere talibus, acta Regis sunt acta ciuitatis. Etiam cum præter voluntatem Senatus aliquid fit, Pro ingenio & indole Regum (semper de vero regno loquimur, non de mixto statu) maior minorue solet esse Conciliorum & Senatus auctoritas. Ea occasio & materia disputationis: quæ non alio in regno, maiore libertate ac eloquentia mota sapius est, quàm in *Gallia*: ubi *Curia* ius admonendi Regis de edictis conditis, habet. quousque? an etiam in publicis negotiis reliquis? Senatoriæ auctoritas patroni extendunt: Regis, ut *Herculis*, partes, non patiuntur

patiuntur sibi clauam è manibus extorqueri; vincuntque: acta
 ciuitatis esse, quæ Regi placuerunt, etiamsi curiæ displiceant.
 Disputatum est acriter hac de re in Curia Parisiensi anno huius
 sæculi vicesimo, Verduno Senatus Præside, auctoritatem ordinis
 vindicante; Værao Regiam maiestatem in omnibus summam
 & irrefragabilem demonstrante & evincente, sicut vberius re-
 fert *Bartholomæus Gramondus*. Ius regium non segniter passim
 tuetur, qui de ministeriis Cardinalis Richelii scripsit, *Permissam, in-*
 quit, à Regibus Senatui admonitionem, quotiens modeste vsurpatur,
 nec ut proprium ius vindicatur, magnæ auctoritatis esse. neq; tamen
 obligari Reges, ut sententiam Senatus exquirant, aut eam omnino se-
 quantur. Licet enim alibi certis sub legibus suscipiatur regnum, aut
 ab ordinibus pendeat, Gallorum tamen Reges indefinita & libera pote-
 state imperare. Similia de Anglorum Regibus legas: quod li-
 cet maximam Senatus auctoritatem agnouerint, regio tamen
 iuri intercedere eam noluerint; & prudentiæ quidem causa sæ-
 pius ad curiam retulerint, quæ sui iuris esse de cetero non dubita-
 verint. De Henrico VII. summam *Baconus: Monetarum regi-*
 men, & belli ac pacis tractatus & consilia, & rei militaris administra-
 tionem, (quæ omnino absoluti iuris sunt) sæpenumero ad Comitiorum
 regni deliberationes & suffragia referebat. Neque Elisabetha du-
 bitauit subinde Curiam, modestæ admonere, & reuerentiam
 iuris Regii ordinibus commendare, imò plenis comitiis denun-
 tiare; cauerent Principis patientiam ladere. Cuius generis sen-
 tentiæ male accommodantur adulantium artificio iis Principi-
 bus, qui adstrictam lege & partitam cum Ordinibus potestatem
 obtinent: ut paulo post dicetur.

Quid? si in regno accurate sic dicto Seiantis aliquis, Prin-
 cipem suis præstigiis huc illuc agitat, & indebitam priuato arbi-
 trio potestatem sibi vindicat. an, quæ egit, Regis, id est, ciuitatis
 acta videbuntur? Dicet sententiam contra, Rex, ut primum so-
 mno excussus, alienorum peccatorum pudorem non feret. & di-
 cet regie; ut omnes intelligant, non impune attrectari iura vni
 debita, cui DEUS dedit. Recte monuit *Antonius Perezius Ducem in Epistol.*
Lermæ: Cum S. Ioannes ad pedes Angeli cuiusdam, illum adoratu-
us, abiicere se vellet, Angelus intercessit his verbis: caue feceris; con-

*lib. 5. histor
 Hist. mi-
 nister Car-
 din. Rich.
 lib. 6. c. 5.
 adde lib. 8.
 cap. 28.*

*Histor.
 Henr. VII.*

*Camdeno
 part. 1.
 an. 1566.*

*servus enim tuus sum. sibi dictum hoc putet Aulicus, & quanto demis-
sore cultu adorari se à gentibus videt, tanto magis illos sibi nocituros
honores repellat, & non magis alios, quàm se Principis ministrum esse
cogitet. Moderetur itaq; fortuna sua, dicatq;: vide ne feceris; etenim
conservus tuus sum. --- ---. Tandem enim in Principe subsilit &
excitatur naturalis ille Zelus, affectus amore multo potentior, qui a-
qualem ferre nequit, sed omnes scire vult, quanta inter Dominum &
servum sit differentia. Fit hoc, vbi intra tyrannidis facinora, so-
la ambitione peccatum est, quid, si Regii nominis obtentu mi-
nister tyrannus grasletur? Dura necessitas hominibus liberis, qua ty-
ranno parere coguntur sub bono Principe; inquit ille, qui persuadet
Regi, ut publica vsurpantem, vltimo supplicio privatae fortis ad-
moneat. Quod cum factum esset, placuit in mortuum lege agi,
quo traducta ad posteros viri memoria, qualis vixerat, amoveret suspi-
cionem iniustae cadis: tyrannidis vsurpatae, amota pecuniae publicae,
populi oppressi postulatio in ipsum instituitur, actore Aduocato fisci.*

*Gramond.
lib. 2. hist.
de Ancreo.*

In Aristocratia, consideraturis diligentius hanc quaestio-
nem, opus est ad diuersa huius reipublicae genera attendere. Est
enim Aristocratia alia simplicior, & vno collegio, nec nomini-
bus, nec iure distincto comprehensa: alia autem pluribus colle-
giis distinguitur, lateque diffunditur. In vtroque genere, non
tàm arbitria hominum, quàm leges valere debent, ut valeat pu-
blica ciuitatis auctoritas. Sed in priori genere, ut minus peri-
culi, ita rarior in hac quaestione dubitatio. nisi quis eadem in o-
culis habeat, quae modo de regno dicta sunt. Nam si in Aristo-
cratia fiat, ut ceteri eiusdem iuris participes, paucis aliquibus
concedant, eorumque de sententia omnia decerni, agique pa-
tiantur, plerumque bona cum pace & gratia restransigitur, sicut
exemplis *Liuianis* constat: neque disputatur de auctoritate rei-
publicae. Si autem obliquas per artes, & ceteris agre ferentibus,
pauci aliqui omnia ad se trahant; tum, si mature auctoritas le-
gum opponatur, facile impediri potest, ne res in oligarchian de-
generet. At vbi Aristocratica vis collegiis laxius distributa est,
non minimi momenti dubitationes, & nisi praecidantur, con-
tentiones de republica oriri possunt. Finge; Collegio cuidam, i. e.
certo numero de optimatibus commissam esse administrationem solen-
nem

*lib. VI. c. 6.
& lib. III.
cap. 70.*

sem & statam magni, & ad republ. spectantis negotii: sed nomine
& iure omnis optimatum ordinis exercendam. illud collegium au-
rem, paulatim proprio nomine, & ut sui iuris negotium id tractare.
Potest enim fieri, ut ab initio satis clara res sit, adeoque formulis
scripturæ, quas sollicitudo & cautio futuri gignit, non perscriba-
tur: progressu autem temporis non æque in obuia luce consti-
tuatur. parata iam erit quæstio: an, quia non cautum est di-
fertis literarum verbis, rerum primordia non satis argumenti ha-
beant? tum inprimis (ut ad auctoritatem publice actorum re-
vertamur) an non reliquo ordini optimatum, cuius nomine an-
gustior numerus tractandum accepit negotium, ius fasque sit
intercedere, agendi modum definire, sententiam suam interpo-
nere? an commissum quidem, sed ordinarium, solenne, hære-
ditarium munus omnem censuram & examen & participatio-
nem respuat? an ipsa committendi ratio, auctoritatem commit-
tentium integram æternamque præstet? Finge amplius: Colle-
gia quædam, dignitatis & conditionis suæ ratione distincta, pari iure
ad certum negotium concurrere: prerogativam autem ordinis & loci
liberalius de prerogativa iuris explicari: aut par ius, ad disparem ex-
ercendi rationem ablegari. Quæstiones, inquam, possunt hic o-
riri, quarum exempla nemo lubenter disceptat.

In *Democratia* validam, de auctoritate publica actorum &
agendorum, quæstionem mouet *Lysias*, quando ad Athenienses
mirabundus inquit: ὑμῶν δὲ ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι οἰεθε μὲν δη-
μοκρατίαν εἶναι, γίνεσθαι δ' ὅτι ἀν' ἑτοί βέλωνται. Merito vos mire-
tur aliquis, quod putatis *Democratiam* siue populare imperium esse,
& sit tamen quodcumq; isti volunt. Demagogos intelligit: quos
& graphice describit: sicut & *Demosthenes* & *Isocrates* passim.
Sed quotiens populus evigilat, & se deceptum intelligit, exitium
sibi hi tales inveniunt. Id quod euenire etiam solet in magi-
stratum actis, præter legum præscripta, & mentem populi actis.
Sed, quæ alias hinc dubitantur, ex iis, quæ dicta sunt, & dicenda,
diiudicari poterunt.

Crebrior enim disputatio est in mixto statu reipublicæ, quid
ciuitas egerit. Non est alibi plus opportunitatis, ambitiosis &
novis consiliis. Prima fraudis in hoc genere origo, ex ipsa de-
scriptione

Orat. 24.
ἀπὸ τῆς δὲ
ἰστορίας

Scriptio mixti status: quotiens à *mixtura*, *temperamentum* non distinguitur. Illa enim vox unice ad formam ciuitatis; hæc ad modum administrandi, haud raro à forma nonnihil discrepantem, referenda est, si accurate velimus loqui. non, quasi non permutari illas contingat; sed quod philosophari volentibus omnis confusio vitanda est. Notum est, non dari fere hodie Democratas, nisi Aristocratice, non mixtas (aliud enim id est) sed temperatas. qualem Athenis omni ope consilioque optabat *Isocrates*, adeò, ut non aliud sibi in republica negotium potius dari arbitraretur. Si temperamentum istud Aristocraticum, de mixtura interpretaberis, iam data est via quaestioni, de qua agitur. Sub *temperamentis*, *simulacra* etiam continentur. quæ pro veris rerum momentis, & pro iure reipublicæ venditare, inter artes politicas, variis de causis, adhibetur. *Contareni* calamo ita describitur, ex proposito quodam secreto, Venetorum respublica, quasi ex Monarchia, Aristocratia, Democratia mixtus esset status, cum nihil aliud quàm Aristocratia sit: neq; ex aliis formis quicquam trahat præter temperamenta & simulacra.

de rep. Venet.

Sicut autem ex temperatione ad rationem agendi pertinet, facere mixturam, quæ participatione iurium maiestatis definitur, multis solenne est: ita mixturam pro temperamento interpretatur vel ignorantia philosophiæ ciuilibus, vel adulatio, & sua cuique utilitas. præsertim in *statu ex Monarchia & Aristocratia mixto*. Ibi enim Principem, quotiens primus esse debet, solum volunt aspectare, qui aulam patriæ, domum reipublicæ præferunt. Quantum est rerum, quæ ciuitatis & reipublicæ nomine præscribebantur; plerisque imperii consortibus ignorantibus, aut contradicentibus gesta! Loquuntur *Acta publica*, quæ vocant, vbi homines tacent. Igitur hac vice nihil adiciemus: cum præsertim alibi dixerimus de perniciosa & impotenti sophistarum consuetudine, quæ ex consortibus imperii, consiliarios; ex imperantibus, magistratus; ex domesticis, peregrina; ex nouis, vetera redigere, artificio plusquam Colchico potest.

Relect. polit. lib. 1. c. 5. sect. 4. §. 4. & c.

Ceterum in hac quaestione tractanda prorsus ferri non possunt, illa *Arnisæi*: Vbi distinguit inter contractus, qui ineuntur à sola maiestate; & qui ineuntur ab omnibus ciuibus. Nihil enim certius apud

apud Philosophos hac sententia : quicquid maiestas agit, siue quicquid habentes maiestatem agunt, id à ciuitate, atque adeo ab omnibus civibus actum cenferi debet. Neque quicquam absurdius dici potest, quàm summam potestatem ciuitatis, ciuitati opponere. in quemcunque enim vel quoscunque, ciuitas summam potestatem contulit, ille vel illi referunt personam ciuitatis. Si ergo omnium ciuium potestas superior erit maiestate; duo summa in eodem ordine statues; & vni corpori duo capita impones, id est, monstrum facies. Frustra excipit *Arnisæus*: neque enim maiestas vbiq; representat totam rempublicam: imprimis in rebus publ. corruptis. Vaga hæc sunt & nullo scientiæ fundo concepta, nisi enim argutari velis in vocabulo maiestatis, summa potestas vbiq; est vnica causa actorum à ciuitate aut agendorum. sicut autem ciuitas, etiam iniqua agens, non statim definit esse ciuitas: ita vbi summa potestate abutuntur, qui ea præditi sunt, non statim solutus intelligitur ille ordo quo ciuitas est ciuitas. quod *Aristoteles* sæpe inculcat. & exemplo Democratix vitiosæ ostendit. quod si considerasset *Arnisæus*, non subiecisset prioribus ista: *In omni enim prolapsa republica agitur contra bonum totius ciuitatis; & proinde contractus nequeunt toti reipublicæ imputari; sed manent penes eos, qui in fraudem reipublicæ contraxerunt.* Abunde enim hæc profligantur exemplo Aristotelico Democratix vitiosæ. in qua si tota multitudo contra bonum suæ ciuitatis egit, penes quos manebit culpa male actorum, à ciuitate scilicet, ut vult *Arnisæus*, removenda? Illud quoque postea crude adicitur: *Quin & ipso iure nulla sunt, quæ contra utilitatem publicam contracta sunt, siue ab iniusto reipublicæ possessore contrahantur, siue à iusto.* Latet fraus in præscriptione utilitatis publicæ: quæ nec in vna rep. vno modo æstimatur: adeoque non nisi expressis exemplis intelligitur. Dicent aliqui, utilitatem publicam esse, quæ omnium omnino ciuium commoda spectat. Atqui sunt ciuitates, nec statim tyrannidis damnandæ, vbi omnia præcipue ad vnius commodum referuntur. Quid oppones illis contractibus, qui ciuitatem in patrimonio habet, etiam si ciues non existiment ad suam utilitatem istos pertinere? Sed hæc hæctenus.

E

Qui

lib. 4. con-
srovers. 2.

lib. 9. de-
clam. 2.

pag. 6. & 7

I. B. 3, 3, 4.

I. B. 3, 3,
2. & 3.

Qui interim à ciuitate agenda, sibi vindicant, illi profanas rebus sacris manus admouent, id est, ut clarius dicam, læsæ maiestatis rei sunt. Apud M. Senecam annotatur: *Is lædit populi Romani maiestatem, qui aliquid publico nomine facit: tanquam si legatus falsa mandata affert, sic audiuntur tanquam populus Romanus illa dederit. Imperator fœdus percussit, videtur populus Rom. percussisse, & continetur inito fœdere. Et præcesserat quod repetitur in Excerptis: In eo quod sub prætextu publicæ maiestatis agitur, quicquid peccatur, maiestatis actione vindicandum est. De fœdere sic accipe, ut à sponfione distinguas: nempe, si Imperator, cum non nisi spondere posset, fœderis faciendi potestatem, quasi à ciuitate sibi permissam, vindicasset, ac ciuitatem ignaram, inuitamq; obligare voluisset. Accurate enim omnia hîc capienda sunt; neq; illuc descendendum (quod ap. Senec. disputatur) ut, quicquid magistratus, obtentu publici officii, peccat, hoc crimine censendum sit. Si enim ita accipias illa verba; in eo, quod sub prætextu p. m. explicatione opus habebunt.*

Annotatum est antea, ciuitatem, quæ æs alienum contraxerit, cum libera esset, non solvi debito, si in formam provincie redigatur, & fiat pars alterius ciuitatis. Verum hoc esse putamus, etiam si bello facta sit hæc mutatio: cum hæc tamen exceptione, nisi hostibus victoris debeatur ea pecunia. Ius enim belli non modo in bona & corpora hostium, sed etiam in iura eorum porrigitur. Si autem debeatur non hostibus, tum victor, si laudem iustitiæ amat, non debet intercedere iuri, quod natura dicitur. nisi quod, necessarias ob causas differri tempus solutionis posse, fatendum est. Quid? si hostibus tuis alii debent pecuniam: poterisne debitoribus hoc nomen remittere? Mante bello, frustra & sine effectu hoc tentaueris. Sed subacta ciuitate creditrice, & firmata possessione, si hoc feceris, iam de tuo liberalis esse poteris. Videatur *Grotii* demonstratio.

De ciuitatibus iniqua agentibus, aut ex iniquorum cœtu conflatis, etiam recte putamus *Grotium* definiuisse. Vbi etiam de corruptis ciuitatibus aliquid annotatur. In quibus haud facile est pronuntiare, nisi postquam corruptissima respublica, ad alium aut meliorem statum emergerit. Figuras quoque non oportet

oportet accipere, ut proprie dicta. Quid usitatus, quam magnam aliquam corruptionem, aut conuersionem, ut euerfionem & destructionem exaggerare? κακοπολιτείαν pro ἀναρχίᾳ interpretari? concussionem pro interitu? Quæ in hac quaestione probe discernenda sunt. Qui πονηρόπολιν Philippi Macedonis adferunt, cum de ciuitate describenda agitur, non satis attendunt, quid dicant. Non fuit illa ciuitas, ut hic accipitur; sed in magna ciuitate, loco seposito, quædam quasi custodia, continendis seorsum, qui ciues ceteros inquinaturi erant suo conuictu. Sicut ex Theopompo Suidas tradit.

Arnisæ
Relect. p.
lit. lib. 2.
c. 1. sect. 2.
§. 16.

Voce
πληροπ.

Corollarij vice adiecta.

I.

Differentia inter Regem & Regnum, non recte traditur in Franco - Gallia cap. 19.

II.

Regnum Gothicum in Italia, noua ciuitas fuit. ut & regnum Longobardicum, & in Neustria Normannicum.

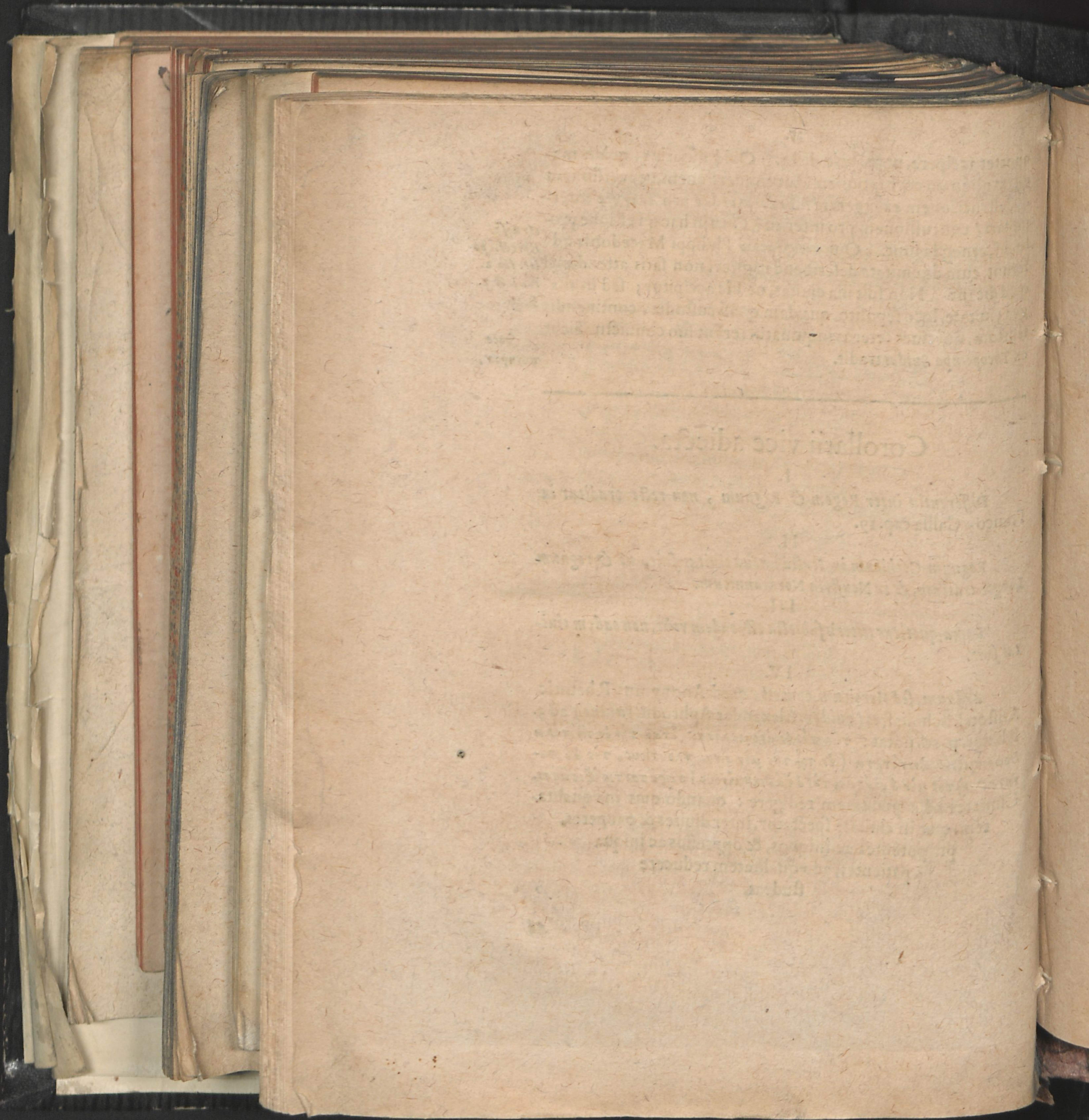
III.

Roma, quotiens exteris subiecta est, eadem vrbs, non eadem ciuitas fuit.

IV.

Arduum, sed Heroicum opus est, quod Anonymus Rhetoric. Aristotel. Scholiastes (quidam Alexander Aphrodis. putant) ad 3. Rhetor. p. 66. notat: τὰς πόλεις ἀνωμαλίσαι ὅταν τὴν ἐν τῇ πόλει θεωρουμένην ἀνισότητά (ἐν πῶ τὸς μὲν εἶναι πλουσίους, τὸς δὲ πένητας· καὶ τὸς μὲν δυνάστας, τὸς δὲ ἀδικημένους) περιᾶται τις ἐξισῶσαι. Ciuitates ad æqualitatem redigere: quando quis inæqualitatem, quæ in ciuitate spectatur, inter diuites & pauperes, præpotentes ac iniquos, & oppressos ac iniqua patientes, ad æqualitatem reducere studeat.

Ad

Ad eximium Dn. Respondentem.

Publica priuatis agitari sæpe per orbem
Auspiciis, quæ non sæcula visa queri?
Rem facis, ingenuo quæ sit dignissima ciue,
Cum quæris tanti vim seriemque mali.

*Boni ominis caussa
adi.*

Io. Henricus Bœclerus.

Præstantissimo Dn. Johanni Zechio,
Respondenti.

Quam pugnam, Zechi, subiisti, docte, Parente
Per mortem ad plures nuper eunte tuo.
Cum sua Mercurius voluit te castra lucrosa,
Pauperis omisâ Palladis arce, sequi.
Depugnata eadem mihi quondam est, auspice Christo.
Nec me, quod statio hæc est mihi tenta, piger.
Nec te pœniteat, constantem Palladis arma
Tractare, & studiis invigilare tuis.
Si sapimus rectè, vulgò paradoxon, habere
Divitias, solos, qui sapiunt, sapimus.
His opibus freti, secure spernimus omnes
Iacturas furum, temporis, ignis, aquæ:
Et quamvis inopes, cum Paulo dicimus; omnes
In Christo fidâ mente tenemus opes.
His conquirendis opibus modo fortius insta,
Hasq; animi merces sedulitate lege.
Sic aliquando satis dives, ditabis abunde
Multos, quos quares, ceu sacra lucra, Deo.
Et dices, valeant mundi bona. Mens pia, forte
Qua contenta suâ, sunt mihi magna lucra.

gratulabundus scribebam
Balthasar Scheid Theol. D.
L. L. Orient. Prof.

Auspicio

Auspicio illustri profert dum splendida dona
ZECHIUS ingenii;
Omnibus notis clarissima quæque vovere
Huic patriæque licet.

Amicitia causa aulogedios scr.
Robertus Koenigsmannus,
Eloq. Professor.

Eximio DN. Disputanti
JOHANNI ZECHIO,
Amico suo.

Qui publicè & solennibus congressibus
Dare symbolas studebis exigentibus
Quas poscimus Academicas ZECHI optime
Tibi gratulabimur Hospites Academici
Cantabis ipse. nam canunt post symbolas.
benevol. scr.

M. Iohannes Faust, Log. &
Metaph. Prof. P.

Ad Præst. & Amant. Dn. Zechium,
De ciuitatis actibus dum differis,
Ac publicum discernis à privo bono:
Et Universitas & alma Patria
Ciuem bonum laudabilemque Te vocat.

A. & H. E.

f.

M. Elias Veiel.

F I N I S.

Strassburg, Diss., 1659-60

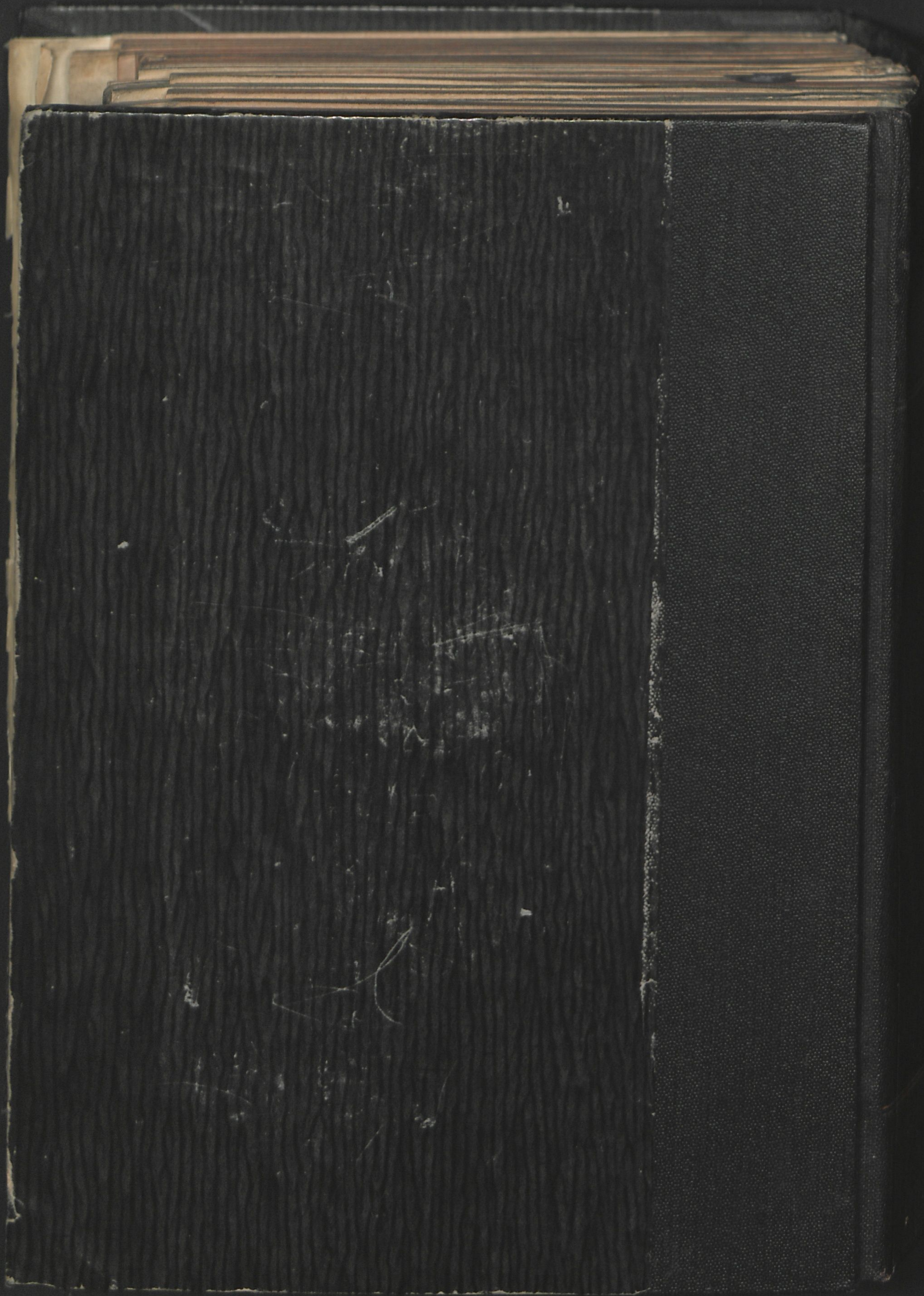
ULB Halle 3
005 607 590

TA → OL

1077

23
80

1660, 3

4.

D. B. I.
**DE EO QVOD CIVITAS
EGIT.**

In incluta Argentoratensi Academia
P R A E S I D E
JO. HENRICO BOECLERO,
Historiarum Professore ordinario.

publice
more Academico
respondebis
JOHANNES ZECHIUS, Ulmenfis.
d. 19. m. Ianuarii.

ARGENTORATI,
Typis FRIDERICI SPOOR:

ANNO M. DC. LX.

